XIV. ÜNİTE: DEĞİŞEN DÜNYA DENGELERİ KARŞISINDA OSMANLI SİYASETİ

XVII. Yüzyıl Siyasi Ortamında Osmanlı Devleti (1595- 1700)

XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Genel Durumu

➢ XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti gücünü koruyamamış ve merkezî otoritesini kaybetmiştir.

Bu durumun nedenleri;

- ✓ XVI. yüzyıl sonlarında doğuda İran, batıda Avusturya ile yapılan savaşların Osmanlı Devleti'ni yıpratması.
- ✓ İç isyanların merkezî otoriteyi sarsması.
- ✓ Coğrafi Keşiflerle ticaret yollarının değişmesi sonucu Osmanlı ekonomisinin zarar görmesi.
- ✓ Savaşların uzun sürmesi ile ordu giderlerinin artması.
- ✓ Avrupa'daki gelişmelerin (Rönesans, Reform, Aydınlanma Çağı) takip edilmemesi.

XVII. Yüzyıl Osmanlı Padişahları

- ✓ III. Murat (1574- 1595)
- ✓ III. Mehmet (1595- 1603)
- ✓ I. Ahmet (1603- 1617)
- ✓ I. Mustafa (1617- 1618)
- ✓ II. Osman (1618- 1622)
- ✓ IV. Murat (1623 -1640)
- ✓ Sultan İbrahim (1640- 1648)
- ✓ IV. Mehmet (1648 -1687)
- ✓ II. Süleyman (1687- 1691)
- ✓ II. Ahmet (1691- 1695)
- ✓ II. Mustafa (1695 -1703)

Osmanlı -Safevi İlişkileri

Safevilerin;

- ✓ Anadolu üzerindeki emellerine devam etmeleri ve Şiilik propagandaları.
- ✓ Osmanlı düşmanları ile ittifak kurmaları.
- ✓ Osmanlı şehzadelerini kışkırtması vb. sebepler Osmanlı Devleti ile sürekli mücadele etmelerinde etkili olmuştur.

1574-1595 Savaşları

- ✓ III. Murat Dönemi'nde sınır karışıklarından dolayı çıkan savaşları Osmanlı Devleti kazanmış.
- ✓ 1590 yılında imzalanan Ferhat Paşa Antlaşması ile Tebriz, Karadağ, Dağıstan ve Şirvan Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

Destek Noktası

Ferhat Paşa Antlaşması ile Osmanlı Devleti doğuda en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

1595-1612 Savaşları

- ✓ III. Mehmet Dönemi'nde Osmanlı-Avusturya savaşları ve Osmanlı'daki iç isyanları fırsat bilen Safevilerin Tebriz, Nahçıvan ve Erivan'ı ele geçirmesi ile savaşlar başlamış.

✓ I. Ahmet Dönemi'nde devam eden Safevi-Osmanlı savaşları,1612 yılında imzalanan Nasuh Paşa Antlaşması ile sona ermiş. Safeviler; Ferhat Paşa Antlaşması ile kaybettiği yerleri geri almış, Osmanlı'ya vergi vermeyi kabul etmiştir.

1615-1618 Savaşları

✓ II. Osman Dönemi'nde Safeviler söz verdiği vergiyi göndermemiş. Osmanlı Devleti, İran'a sefer yapmış ve 1618 yılında Serav Antlaşması imzalanmıştır.

1623-1639 Savaşları

✓ Osmanlı'daki iç karışıklıkları değerlendiren Safeviler, Bağdat ve Revanı işgal etmiş.

✓ IV. Murat; İran üzerine Revan ve Bağdat seferlerini düzenlemiş, Safevilerle 1639 Kasrı Şirin Antlaşması'nı imzalamış. Bu antlaşmaya göre; Revan Safevilere, Bağdat Osmanlı'ya bırakılmış. Zağros Dağları sınır kabul edilmiştir.

Destek Noktası

Kasrı Şirin Antlaşması ile bugünkü Türkiye-İran sınırı çizilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin XVII. Yüzyılda Karşılaştığı Stratejik Tehditler

Osmanlı-Venedik ilişkileri

✓ Venedikli korsanların Girit Adası'ndaki faaliyetleri neticesinde 1645 yılında başlayan Osmanlı-Venedik savaşları, Osmanlı Devleti'nin Kandiye Kalesi'ni alması ile 1669'da sona ermiş. Girit Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

✓ Girit'in alınması ile Osmanlı'nın Akdeniz egemenliği pekişmiştir.

✓ Girit kuşatmasının 24 yıl sürmesi Osmanlı Devleti'nin eski gücünde olmadığının göstergesidir.

DESTEK SORUSU 33

Aşağıdakilerden hangisi 1700-1795 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin mücadele ettiği devletlerden birisi <u>değildir</u>?

A) Memlûklu Devleti B) Venedik C) Avusturya

D) Macaristan E) İran

Osmanlı-Lehistan ilişkileri

✓ Lehistan; Osmanlı, Almanya ve Rusya arasında tampon bölge konumundadır. Ayrıca Osmanlı'nın Baltık Denizi' ne açılmasında önemli bir stratejik noktaya sahiptir.

Lehistan-Osmanlı Savaşları

II. Osman Dönemi	IV. Mehmet Dönemi
✓ Lehistan'ın Eflak ve Boğdan'ın iç işlerine karışması üzerine sefere çıkılmış. ✓ II. Osman Hotin Kalesi'ni kuşatmış Yeniçerilerin disiplinsizliklerinden dolayı Hotin Kalesi alınamamış. ✓ Lehistan'la Hotin Antlaşması imzalanmış ve Lehistan vergi vermeyi kabul etmiştir.	✓ Lehistan, Osmanlı himayesindeki Ukrayna Kazakları'na saldırması üzerine sefere çıkılmış. ✓ Osmanlı ordusu Podolya' daki Komaniçe Kalesi'ni alınca Lehistan barış istemiş. Bucaş Antlaşması (1672) imzalanmış, Podolya Osmanlı'ya, Ukrayna Osmanlı himayesindeki Kazaklara bırakılmıştır.
✓ Hotin kuşatması sonrası II. Osman ilk kez Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı düşünmüştür. İlk ciddi ıslahat düşüncesidir.	✓ Bucaş Antlaşması ile Osmanlı Devleti batıda en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

Osmanlı-Malta İlişkileri

✓ XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne karşı kurulan Haçlı donanmasının yanında yer alan Malta'yı Osmanlı Devleti hiçbir döneminde alamamıştır.

✓ Malta Adası, Batı Akdeniz'de önemli bir stratejik konuma sahiptir.

Osmanlı Rusya İlişkileri

✓ XVII. yüzyılda Rusya, Osmanlı'ya tehdit oluşturmaya başlamış.

✓ Rusya'nın Osmanlı himayesindeki Ukrayna Kazakları'na saldırması üzerine Merzifonlu Kara Mustafa Paşa komutasında Osmanlı ordusu Çehrin Kalesi'ni kuşatmış.

✓ Rusya dayanamayıp geri çekilmiş, IV. Mehmet ordunun başında sefere çıkmış ve Rusya barış istemiştir. Bahçesaray (Çehrin) Antlaşması imzalanmıştır.

↓

✓ Çehrin Kalesi Osmanlı'ya bırakılacak.
✓ Ruslar Ukrayna Kazakları'na karışmayacak.
✓ Dinyeper Nehri sınır olacak

Osmanlı ile Rusya arasında imzalanan ilk antlaşmadır.

Osmanlı-Avusturya İlişkileri

✓ Orta Avrupa ve Tuna hâkimiyeti Osmanlı ile Avusturya arasında stratejik öneme sahiptir. Osmanlı'nın bu bölgeye hâkim olması Avusturya ile yapılan savaşların temel sebebidir.

Osmanlı-Avusturya Savaşları

1593-1606 Savaşları

- ✓ Avusturya'nın Osmanlı'ya bağlı Bosna Beylerbeyi'ni tuzağa düşürmesi ve Osmanlı'ya vergisini ödememesi nedeniyle III. Mehmet sefere çıkmış, meydana gelen Hacova Meydan Savaşı'nı kazanmış ve Eğri, Kanije, Estergon kalelerini fethetmiştir.
- ✓ Osmanlı-Avusturya savaşları 1606 yılında Zitvatoruk Antlaşması'nın imzalanmasıyla sona ermiştir.

- ✓ Eğri, Kanije, Estergon kaleleri Osmanlı hâkimiyetine girecek.
- ✓ Avusturya vergi vermeyecek, bir defaya mahsus savaş tazminatı ödeyecek.
- ✓ Avusturya Arşidükü protokol bakımından Osmanlı padişahına denk sayılacak.

İki devlet arasında diplomatik ilişkilerde mütekabiliyet (karşılıklı denk olma) esası belirleyici olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin, 1533 yılında imzalanan İstanbul Antlaşması ile elde ettiği Avrupa karşısındaki üstünlüğü sona ermiştir.

1662-1664 Savaşları

- ✓ Erdel Beyi Rakoçi'nin Avusturya'ya sığınması üzerine Osmanlı Devleti sefere çıkmış, Uyvar ve Novigrad kalelerini almıştır.
- ✓ Avusturya'nın barış isteği üzerine Vasvar Antlaşması imzalanmıştır.

- ✓ Erdel Osmanlı'ya bağlı kalacak. Avusturya Erdel'e karışmayacak.
- ✓ Uyvar ve Novigrad kaleleri Osmanlı'ya , Zeringvar Kalesi Avusturya'ya bırakılacak.
- ✓ Avusturya, Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı ödeyecek.

II. Viyana Kuşatması (1683)

- ➢ Avusturya'nın Protestan Macarlara baskı yapması sonucu Macarların Osmanlıdan yardım istemesi.
- ➢ Osmanlı'nın Orta Avrupa'ya hâkim olmak istemesi. Bu sebeplerden dolayı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Viyana'yı kuşatmış.
- ➢ Kırım Hanı'nın ihaneti ve Lehistan'ın Osmanlı'ya saldırması sonucu Osmanlı Devleti yenilmiş. Avrupalı devletler cesaretlenmiş ve Osmanlı'ya karşı Kutsal İttifakı oluşturmuştur.

II. Viyana Kuşatması

Kutsal İttifak Savaşları (1683 - 1699)

Avusturya Lehistan Venedik Rusya Malta	Osmanlı Devleti

- ✓ II. Viyana Bozgunu sonucu Papa'nın teşvikiyle Avusturya öncülüğünde kurulan Kutsal İttifak ile Osmanlı Devleti arasında 16 yıl süren savaşlar, Osmanlı'nın yenilgisi ile sonuçlanmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin barış isteği üzerine Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları imzalanmıştır.

Karlofça Antlaşması (1699)	İstanbul Antlaşması (1700)
✓ Banat, Temeşvar hariç tüm Macaristan Avusturya'ya verilecek. ✓ Ukrayna ve Podolya Lehistan'a verilecek. ✓ Mora ve Dalmaçya kıyıları Venedik'e verilecek. ✓ Antlaşma 25 yıl sürecek. Avusturya'nın garantisinde olacak.	✓ Azak Kalesi ve çevresi Ruslara bırakılacak. Rusya sıcak denizlere inme imkânı elde etmiştir. ✓ Rusya Kutsal Yerleri (Kudüs) serbestçe ziyaret edebilecek. ✓ Rusya İstanbul'da elçi bulunduracak.

Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarının Sonuçları;

- ✓ Osmanlı Devleti; ilk kez büyük toprak parçası kaybetmiş, Orta Avrupa egemenliği sona ermiş, Batı karşısındaki askerî, psikolojik ve politik üstünlüğünü kaybetmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti egemenlik haklarını devam ettirmek için Konjonktürel İttifaklara yönelmiş.
- ✓ Avusturya Orta Avrupa ve Balkanlarda, Venedik Akdeniz'de, Lehistan ve Rusya Karadeniz'de üstünlük sağlamış.
- ✓ Osmanlı Batılı devletler için tehdit olmaktan çıkmış.
- ✓ Batılı devletler Osmanlı Devleti'ni çökertmek için Kapitülasyonları bir araç olarak kullanmış.
- ✓ Osmanlı Devleti; XVIII. yüzyılda kaybettiği toprakları geri almak, askerî ve ekonomik alanlarda ıslahatlar yapmak ve topraklarını korumak siyasetini uygulamıştır.

Konjonktürel İttifak;
Bir devletin çıkarları doğrultusunda bulunduğu dönemin şartları ve durumunu dikkate alarak kurduğu ittifaktır.

Avrupa'da Din Savaşlarından Modern Devlete

Otuz Yıl Savaşları (1618 - 1648)

Katolikler	Protestanlar
Almanya	Alman Prensler
Avusturya	Fransa (Katolik)
İspanya	

- Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, Almanya'da mezhep birliğini korumak için Protestan Alman Prenslerle mücadele etmiş, Otuz Yıl Savaşları meydana gelmiştir.
- Otuz Yıl Savaşları Protestanların zaferiyle sonuçlanmış, 1648 yılında Müttefik Katolikler ve Protestanlar arasında Westphalia Barışı imzalanmıştır.

Westphalia Barışı ile;

- ✓ Avrupa halkına mezhep seçme özgürlüğü tanınmış.
- ✓ İsviçre, Portekiz ve Hollanda gibi devletlerin bağımsızlığı tanınmış.
- ✓ Modern Devletler Hukuku'nun temelleri atılmıştır.

Westphalia Barışı'nın Sonuçları	
✓ Habsburg Hanedanlığı güç kaybederken Almanya'da yerel hanedanlar önem kazanmış. (Brandenburg Prensliği)	✓ İngiltere İspanya'nın sömürgelerini ele geçirmiş.
✓ İmparatorun prensler üzerindeki otoritesi kısıtlanmış.	✓ Bağımsızlığını kazanan Hollanda ise köle ve elmas ticaretinden elde ettiği gelirle büyük bir güç haline gelmiş.
✓ Almanya ve İspanya için felaket olmuş, İspanya sömürge imparatorluğunu kaybetmiş.	✓ Westphalia Barışı'nın metni devletlerin daha seküler (dünyevi) olduğu, papalık makamının siyasi otoriteye karışamayacağını ortaya koymuş.
✓ Fransa Avrupa'nın en güçlü krallığı haline gelmiş.	✓ 1648'de kurulan Westphalia düzeni 1815 Viyana Kongresi'ne kadar devam etmiştir.

Westphalia Barışı, Avrupa'da Modern Devletler Hukuku'nu var etmiş. Bu düzende devletler eşit temsil hakkına sahip olmuş. Bu devletlerin egemenlik haklarına Katolik Kilisesi müdahale ettirilmemiş, böylece devletlerin iç düzenine ve uluslararası ilişkilere din değil ulusal menfaatler yön vermeye başlamış. Devletler ulusal menfaatlerini korumak için çıkarcı (makyevelist) bir siyaset izlemiştir.

XVII-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde ve Avrupa'da Denizcilik Faaliyetleri

Yeni Çağ Avrupası'nın Küresel Güçleri ve Sömürgecilik

Portekiz-İspanya	Fransa
✓ Coğrafi Keşiflerle ilk sömürge İmparatorluklarını kurmuşlardır. ✓ İngiltere ve Hollanda XVII. yüzyıl başlarında İspanya ve Portekiz'in sömürgelerini ele geçirmeye başlamıştır.	✓ Amerika Kıtası ve Afrika'da sömürgeler edinmiş. ✓ Cebelitarık Boğazında ve Mısır'da hâkimiyet kurmaya çalışmış. ✓ Yedi Yıl Savaşlarını (1756-1763) kaybetmiş. ✓ Sömürgecilikte İngiltere'nin gerisinde kalmıştır.
İngiltere	**Hollanda**
✓ Güçlü deniz filosu ve dev şirketleri ile güçlü bir sömürge ağı kurmuş. ✓ En değerli sömürgeleri Hindistan ve Amerika'dır. ✓ Kapitalist düzen ve demokratik yönetim güçlü hale gelmiştir.	✓ Burjuva sınıfının çalışkanlığı, elmas ve kölecilik faaliyetleri ile zenginleşmiş. ✓ XVII. yüzyıl sonlarında İngiltere ile yaptığı savaşları kaybetmiş ve sömürgelerini İngilizlere kaptırmıştır.

Osmanlı Denizciliğinde Kadırgadan Kalyona Geçiş

- Osmanlı gemiciliğinde birinci dönem XVII. yüzyıla kadar devam eden kürekli gemilerdir. İkinci dönem ise XIX. yüzyıl ortalarına kadar süren yelkenli gemilerdir.
- Birinci dönemde kadırgalar, ikinci dönemde kalyonlar kullanılmıştır. Kalyonlar kadırgalara göre daha uzun bir gövdeye sahip olup, daha fazla insan taşır ve manevra kabiliyeti yüksek gemilerdir.

Osmanlı Devleti'nin Denizlerdeki Hâkimiyetinin Zayıflama Süresi

Karadeniz

- Kırım'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle Karadeniz Osmanlı Devleti'nin gölü haline gelmiş.
- Osmanlı'nın Karadeniz hâkimiyetinin zayıflamasındaki en önemli etken Rus Çarı I. Petro'nun Rusya'yı yaptığı ıslahatlarla güçlü bir devlet haline getirmesidir.

Karadeniz Haritası

Rusya;

- ✓ 1700 İstanbul Antlaşması ile Azak Kalesi'ni almış.
- ✓ 1736'da Azak Denizi'nin kontrolünü almış.
- ✓ 1739'da Belgrat Antlaşması ile Karadeniz'de gidiş-geliş ve donanma bulundurma hakkını kaybetmiş.
- ✓ 1774'de Küçük Kaynarca Antlaşması ile Karadeniz'deki Türk egemenliğine ortak olmuş.
- ✓ 1783'te Kırım'ı işgal etmiş.
- ✓ 1792 Yaş Antlaşması ile Kırım'ı ülkelerine dâhil ederek Karadeniz'deki egemenliğini kesinleştirmiştir.

Akdeniz

Akdeniz Haritası

- ➢ Girit kuşatmasında Venedik ile yaşanan savaşlarda Osmanlı, kalyonlarının çoğunu kaybetse de yenilerini hızlı bir şekilde inşa etmiş.
- ➢ Osmanlı,1685-1699 arası denizlerde başarılı olsa da Karlofça Antlaşması ile Mora'yı kaybetmiştir.
- ➢ Kadırgadan Kalyona geçişle Osmanlı Devleti Pasarofça Antlaşması sonucu Mora'yı geri almış, 1770 Çeşme Baskını'na kadar Osmanlı'nın Akdeniz hâkimiyeti devam etmiştir.
- ➢ Osmanlı Devleti, Coğrafi Keşiflere önlem almak ve Akdeniz ticaretini canlandırmak için Fransa, Hollanda ve İngiltere'ye kapitülasyonlar vermiştir.

1700-1792 Yılları Arasındaki Siyasi Gelişmeler

XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti;

- ➢ Karlofça Antlaşması ile kaybettiği toprakları geri almak için bir dizi diplomatik ve askerî faaliyetlerde bulunmuştur.
- ➢ Avusturya ile yaptığı savaşları kaybeden Osmanlı Devleti Avrupa'nın üstünlüğünü kabul etmiş ve ilk kez XVIII.yüzyılda Avrupayı örnek alarak ıslahatlar yapmıştır.

XVIII. Yüzyıl Osmanlı Padişahları

- ✓ II. Mustafa (1695-1703)
- ✓ III. Ahmet (1703-1730)
- ✓ I. Mahmut (1730-1754)
- ✓ III. Osman (1754-1757)
- ✓ III. Mustafa (1757-1774)
- ✓ I. Abdülhamit (1774-1789)
- ✓ III. Selim (1789-1807)

Osmanlı-Rus İlişkileri

- ➢ Rusya çarı I. Petro sıcak denizlere inmek için Baltık kıyılarına yönelmiş, 1709 Poltova Savaşı'nda İsveç'i yenmiş.
- ➢ İsveç Kralı XII. Şarl, Rusya'nın önünden kaçıp Osmanlı topraklarına sığınmış. Rusya saldırgan tutumu ile Osmanlı topraklarına girmiş ve Osmanlı Rus savaşı kaçınılmaz olmuştur.

➢ 1711 yılında Osmanlı Sadrazamı Baltacı Mehmet Paşa Rus kuvvetlerini Prut Nehri'ne sıkıştırmış, Rusya'nın barış teklifi üzerine Prut Antlaşması (1711) imzalanmıştır.

I. Petro

Prut Antlaşması'na Göre;

- ✓ Azak Kalesi Osmanlı Devleti'ne bırakılacak.
- ✓ Rusya İstanbul'da elçi bulundurmayacak.
- ✓ Rusya Lehistan'ın iç işlerine karışmayacak.
- ✓ XII. Şarl'ın (Demirbaş Şarl) ülkesine serbestçe geri dönmesine izin verilecek.

Osmanlı-Venedik -Avusturya İlişkileri

Venedik	Avusturya
✓ Akdeniz'de Osmanlı gemilerine zarar vermesi. ✓ Karadağlıları Osmanlı'ya karşı kışkırtması. ✓ Mora Rumlarına kötü davranması Mora Rumlarının Osmanlı'dan yardım istemesi. ✓ 1715'te Osmanlı Devleti; Venedik'e savaş ilan etmiş, üç ay gibi kısa sürede Mora Yarımadasını geri almıştır.	✓ Rusya ve Venedik'ten sonra sıranın kendisine geleceğini düşünmesi. ✓ Karlofça Antlaşması'nın garantörü olması. ✓ Venedik'in yanında yer alması ve Karlofça Antlaşması'nın ihlal edilmesi bahanesi ile Osmanlı'ya savaş ilan etmiş, Petervaradin Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ni ağır bir yenilgiye uğratmıştır.

➢ Osmanlı Sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın ateşkes istemesi üzerine Hollanda ve İngiltere'nin arabulucuk yapması sonucu Osmanlı ile Avusturya arasında Pasarofça Antlaşması (1718) imzalanmıştır.

Pasarofça Antlaşması'na (1718) göre:

- ✓ Belgrad, Temeşvar, Semendire ve Kuzey Sırbistan Avusturya'ya verilecek.
- ✓ Dalmaçya kıyıları, Hersek Venedik'e verilecek. Mora Osmanlı Devleti'ne bırakılacak.
- ✓ Antlaşma 24 yıl sürecek.

Osmanlı'nın tek kazancı Mora olmuştur.

Pasarofça Antlaşması ile Osmanlı Devleti Avrupa'nın üstünlüğünü kabul etmiş, Lale Devri'ne girmiş ve ilk kez bu dönemde Avrupai tarzda ıslahatlar yapmıştır.

Doğuda Mücadele Osmanlı- Safevi İlişkileri

- İran'daki iç karışıklıklardan yararlanmak isteyen Rusya ve Afgan birliklerinin İran içlerine doğru ilerlemesi, Osmanlı Devleti'nin İran'a sefer yapmasına sebep olmuş.
- Osmanlı ve Rus orduları İran'da karşı karşıya gelmiş, Fransa arabuluculuk yapmış, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 1724 İstanbul Antlaşması imzalanmış. İran'ın kuzeyi Osmanlı ve Rusya arasında paylaşılmıştır.

Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki imzalanan ilk ittifak antlaşmasıdır.

- 1724 İstanbul Antlaşması'nı kabul etmeyen İran ile Osmanlı Devleti arasında başlayan savaşlar I.Mahmut'un Osmanlı tahtına çıkmasıyla daha da şiddetlenmiş, Osmanlı ordusunun İran'da ilerlemesi üzerine Şah II. Tahmasb barış istemiş, 1732 Ahmet Paşa Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre;
  - ✓ Gence, Tiflis, Dağıstan Osmanlı Devleti'ne verilmiş.
  - ✓ Tebriz, Hemedan, Kirmanşah, İran'a verilmiş.
  - ✓ Aras Nehri sınır olmuştur.
- Nadir Şah'ın İran'da yönetimi ele geçirmesi ile Osmanlı - İran savaşları yeniden başlamış. 1746 Kerden Antlaşması ile Osmanlı – İran savaşları sona ermiştir.

1639 yılında imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın şartları kabul edildiği için II. Kasr-ı Şirin Antlaşması olarak da adlandırılır.

Destek Noktası

Nadir Şah, Safevi yönetimine son vermiş ve İran'da Afşarlar Hanedanlığını kurmuştur.

Osmanlı, Rusya-Avusturya İlişkileri (1736-1739)

Savaşların Sebepleri	
Rusya'nın;	Avusturya'nın;
Kırım'ı almak istemesi. Karadeniz'e inmek istemesi. Osmanlı'daki Ortodoksları kışkırtması.	Sırbistan'ı ve Bosna Hersek'i almak istemesi.
Rusya ve Avusturya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurması.	

- I. Mahmut Dönemi'nde Avrupai tarzda yapılan askeri ıslahatlar sonucu Osmanlı Devleti, Rusya ve Avusturya'ya karşı yaptığı savaşları kazanmış.
- Fransa'nın arabuluculuğu ile Osmanlı Devleti, Rusya ve Avusturya arasında Belgrat Antlaşması (1739) imzalanmıştır.

Belgrat Antlaşması'na göre;

- ✓ Rusya, Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulundurmayacak.
- ✓ Azak Kalesi yıkılmak şartı ile toprakları Rusya'ya bırakılacak.
- ✓ Avusturya, 1718 Pasarofça Antlaşması ile aldığı yerleri Osmanlı Devleti'ne geri verecek.

Fransa Belgrat Antlaşması'nda (1739) arabuluculuk yaparak;

- ✓ Osmanlı'daki kapitülasyon haklarını sürekli hâle getirmiş. (1740)
- ✓ Kudüs'teki Katoliklerin yönetimini üstlenme hakkını elde etmiştir.

Destek Noktası

1739 Belgrat Anlatması'yla;

- ✓ Karadeniz son kez Türk gölü olmuştur.
- ✓ XVIII. yüzyılda Osmanlı en kârlı antlaşmasını yapmıştır.

1768 - 1774 Osmanlı-Rus Savaşları ve Etkileri

- ➢ Rusya'nın Osmanlı denetimindeki Karadeniz'e, Kırım'a ve Lehistan'a yerleşme isteği Osmanlı - Rus savaşının temel sebebidir.
- ➢ Rusya Kartal Meydanı Savaşı'nda Osmanlı'yı yenilgiye uğratmış, Cebelitarık Boğazı'nı geçerek Çeşme Baskını ile Osmanlı donanmasını yakmıştır.

1772'de Lehistan; Avusturya, Prusya ve Rusya arasında paylaşılmıştır.

- ➢ 1774 yılında Osmanlı Devleti yenilgiyi kabul etmiş ve barış istemiş. Rusya ile Osmanlı arasında Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) imzalanmıştır.

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Maddeleri ve Yorumları

Madde	Yorum
Kırım'a bağımsızlık verilecek.	İlk kez halkı Türk ve Müslüman bir toprak parçası kaybedilmiş.
Kırım, kültürel ve dinî bakımdan Osmanlı Devleti'ne bağlı kalacak.	İlk kez Halifeliğin siyasi gücünden yararlanılmış.
Rusya; İstanbul'da elçi bulunduracak, Balkanlarda istediği yerde Konsolosluk açacak.	Rusya Osmanlı'nın iç işlerine karışma imkânı elde etmiş.
Rusya, Osmanlı'da yaşayan Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenecek.	Rusya Osmanlı'nın iç işlerine karışma imkânı elde etmiş.
Rusya; Karadeniz'de donanma bulunduracak, Akdeniz ve Karadeniz'de serbestçe ticaret yapabilecek.	Rusya sıcak denizlere inmiş. Bu durum İngiltere ve Fransa için tehdit olmuştur.

Osmanlı Rusya'ya savaş tazminatı verecek.	Osmanlı ilk kez savaş tazminatı vermiştir.
Rusya kapitülasyonlardan yararlanacak.	Rusya'ya ilk kez kapitülasyon verilmiştir.
Rusya işgal ettiği topraklardan çekilecek ve buralarda genel af ilan edilecek.	

- Küçük Kaynarca Antlaşması ile Karadeniz Türk gölü olmaktan çıkmıştır.

Aynalıkavak Tenkihnamesi (1779)

- Rusya, Şahin Giray'ı Kırım Hanı yapmak için Kırım'ı işgal etmiş. Osmanlı ile Rusya arasında Aynalıkavak Tenkihnamesi (Düzeltmesi) imzalanmıştır.

Aynalıkavak Tenkihnamesi'ne göre;

✓ Rusya Kırım'dan çekilecek.

✓ Şahin Giray, Kırım Hanı olacak. → Rusya Kırım'ı kendine yakınlaştırmıştır.

Osmanlı, Rusya - Avusturya Savaşları (1787 - 1792)

- Rusya ve Avusturya, Osmanlı topraklarını parçalamak ve Bizans'ı yeniden canlandırma projesi (Grek Projesi) için Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurup savaş ilan etmişlerdir.
- 1789'da çıkan Fransız ihtilali Osmanlı Devleti'nin imdadına yetişmiş.
- Avusturya 1791 Ziştovi Antlaşması ile Belgrat dâhil aldığı yerleri Osmanlı'ya geri vermiş.
- Rusya, 1792 Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rus toprağı olduğunu Osmanlı'ya kabul ettirmiş ve işgal ettiği yerlerden çekilmiştir.

DESTEK SORUSU 34

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'nda yer alan;

I. Kırım'a bağımsızlık verilecek.

II. Rusya; İstanbul'da elçi bulunduracak, Balkanlarda istediği yerde Konsolosluk açacak.

III. Rusya, Osmanlı'da yaşayan Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenecek.

IV. Rusya; Karadeniz'de donanma bulunduracak, Akdeniz ve Karadeniz'de serbestçe ticaret yapabilecek.

V. Osmanlı Rusya'ya savaş tazminatı verecek.

maddelerinden kaç tanesi Rusya'nın Osmanlı'nın iç işlerine karıştığının göstergesidir?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

XV. ÜNİTE: DEĞİŞİM ÇAĞINDA OSMANLI VE AVRUPA

Osmanlı Devleti'ndeki Değişim

Avrupa'ya Akan Servet ve Osmanlı'nın Sosyo- Ekonomik Yapısındaki Değişim

- Yeni Çağ başlarında Avrupa Osmanlı'ya karşı siyasi ve ekonomik olarak üstünlüğü ele geçirmeye başlamıştır.
- Para ve değerli maden çokluğunu esas alan Merkantalist Siyaset Osmanlı Devleti'ne ekonomik zararlar vermiştir.
- Avrupalıların Coğrafi Keşiflerle yeni ticaret yolları bulmaları ve sonrasında ticaret yollarını denetim altına almaları, Avrupa'ya değerli madenlerin taşınması, Osmanlı'nın para değerini, ticaret ve gümrük gelirlerini düşürmüştür.
- Osmanlı Akçe'sinin (gümüşten kestirilen sikke) değeri düşmüş, Enflasyon (Hayat pahalılığı) ve Devalüasyon (Paranın değerinin yitirmesi) oluşmuştur.
- Osmanlı Devleti'nde para üzerinde tüm değişiklikler akçe üzerinden yapılmıştır. Devlet görevlileri dışında para üzerinde oynamalar Osmanlı'da Para tağşişine (Paranın içine ucuz madenler katma ve değerini düşürme) sebep olmuştur.
- Osmanlı Devleti mali durumunu düzeltmek için bir takım önlemler almıştır. Bunlar; Para ayarları ile oynamak, Tımar topraklarını mukataaya vermek, İltizam sistemini yaygınlaştırmaktır.

Osmanlı'da Askerî ve Ekonomik Dönüşüm

- XVII. yüzyılda Avrupa'da savaş yöntemlerinde ve ateşli silahlarda değişim yaşanması "Askerî Devrim" olarak adlandırılmıştır.
- Avrupa'da askerî devrim sonucunda; Feodal düzen çökmüş ve Şövalyelik Kurumu ortadan kalkmış, Avrupa'da merkezî krallıklar kurulmuştur.
- Avrupa'da oluşan askerî devrim Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiş.
- Ateşli silahlar karşısında varlık gösteremeyen Tımarlı Sipahiler devre dışı kalmış, Ücretli askerler olan Yeniçerilerin sayısı artmış, bütçe açığı oluşmuş, savaşlar kaybedilmiş ve toprak kayıpları yaşanmıştır.
- Osmanlı Devleti, Batıda gerçekleşen askerî devrime cevap verebilmek için; Tımarlı Sipahilerin yerine Ücretli askerler olan Sekban ve Sarıca birliklerini kurmuş. Bu birlikler Celali isyanlarının bastırmasında etkili olmuştur.

Kapitülasyonların Sürekli Hale Getirilmesi

- Kanuni Dönemi'nde Fransa'ya verilen kapitülasyonlar 1740 yılında I. Mahmut Dönemi'nde sürekli hale getirilmiştir.
- 1580 yılında İngiltere, 1612 yılında Hollanda'ya kapitülasyon verilmiştir.

- Kapitülasyonlarla Osmanlı iç piyasasının kontrolü Avrupalı devletlerin denetimine girmiş ve Osmanlı Avrupa'nın açık pazarı haline gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Tedbirler

- XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti savaş ekonomisini finanse etmekte zorlanmıştır.
- İç üretimin azalması, kapitülasyonlar, tımar sisteminin bozulması, savaş masraflarının artması Osmanlı Devleti'ni bir takım ekonomik tedbirler almasına sebep olmuştur.

Ekonomik Tedbirler

- ✓ Vergi oranları arttırılmış, yeni vergiler konulmuş ve olağanüstü hal vergisi olan Avarız düzenli hale getirilmiştir.
- ✓ Para tağşişi yapılmış.
- ✓ Müsadere Uygulaması (Devletin şahısların mallarına el koyması) devreye sokulmuş.
- ✓ İltizam Sistemi (Devletin vergi gelirlerini ihale yolu ile peşin satması) yaygınlaştırılmış. İltizam sahiplerine Mültezim denir. Genelde askerî sınıflara Mültezimlik verilirken zamanla tefeciler ve tüccarlara da verilmiştir.
- ✓ İltizamın aynı kişilere verilmesi Ayanlık kurumunu ortaya çıkarmıştır. Ayanlar bulundukları bölgenin askerî ve ekonomik yöneticileri haline gelmişlerdir.
- ✓ Malikâne Sistemi (Hazineye ait gelir kaynakları ömür boyu taşradaki güçlü kişilere verilmesi) uygulanmıştır. Bu sistemle Mültezimleri kontrol etmek, taşradaki vergi kaynaklarını korumak, tımar ve iltizam sistemini birleştirmek amaçlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde İsyanlar ve Düzeni Koruma Çalışmaları

Celali İsyanları (Anadolu - Taşra)

İsyanların Sebepleri;

Osmanlı Devleti'nde;

- ✓ Savaşların uzun sürmesi nedeniyle Tımar topraklarının boş kalması.
- ✓ Tımar sisteminin bozulması, Tımar topraklarının iltizama verilmesi.
- ✓ Üretimin azalması, ekonominin bozulması ve vergilerin artması.
- ✓ Taşradaki yöneticilerin halka baskı yapması.

Tımar Sisteminin Bozulma Nedenleri

- ✓ Tımarların sipahiler dışında kimselere verilmesi.
- ✓ Özel mülkiyete dönüşen tımarların parayla satılması.
- ✓ Hızlı nüfus artışı. Enflasyon ve paranın değer kaybetmesi.
- ✓ Ateşli silah eğitimine ayak uydurulamaması.

✓ En önemli Celali İsyanları; Karayazıcı, Canbolatoğlu, Gürcü Nebi, Katırcıoğlu, Kalenderoğlu, Kör Mahmut isyanlarıdır.

Destek Noktası

Yavuz Dönemi'nde taşrada isyan eden Bozoklu Celal bu isyanların genel adı olmuştur.

İsyanların Sonuçları;

✓ İsyanlar baskı ve şiddet yolu ile bastırılmıştır.
✓ Osmanlı'nın merkezî otoritesi bozulmuş ve ekonomisi zayıflamıştır.
✓ Anadolu'da eşkıyalık faaliyetleri başlamış, güvenlik ve huzur kalmamıştır.
✓ Köylerden kentlere yoğun göçler yaşanmış. Kırsal nüfus azalmıştır

Yeniçeri İsyanları (İstanbul)

✓ XVII. yüzyılda İstanbul merkezli çıkan isyanlardır.
✓ Genellikle Yeniçeriler tarafından çıkarılmışlardır.

İsyanların Sebepleri;

✓ Yeniçeri Ocağı'na usule aykırı alım yapılması ile ocağın disiplininin bozulması ve sonrasında Devşirme sisteminin terk edilmesi.
✓ Ulufe denen Yeniçeri maaşlarının ve Cülus denen bahşişin düşük ayarda parayla verilmesi. "Devlet Ocak içindir" anlayışının ortaya çıkması.
✓ Saray kadınlarının ve devlet adamlarının kendi çıkarları doğrultusunda Yeniçeri Ocağı'nı kullanmaları.

Osmanlı'da Çıkan Önemli Yeniçeri İsyanları

III. Murat	II. Osman	IV. Murat
Düşük ayarlı akçe ile ulufe almak istemedikleri için isyan etmiş ve istekleri kabul edilmiştir.	İlk kez bir padişah Yeniçeriler tarafından öldürülmüştür.	Yeniçeriler ilk kez saraya yürümüştür.
IV. Mehmet		
Vakay-i Vakvakiye (Çınar Olayı) olarak tarihe geçen isyanda otuza yakın devlet adamı Sultan Ahmet meydanındaki çınar ağacına asılmıştır.		

İsyanların Sonuçları;

✓ Osmanlı Devleti'nin merkezî otoritesi bozulmuş.
✓ Yeniçerilerin devlet içerisindeki otoriteleri artmış.
✓ İstanbul'un asayiş ve güvenliği bozulmuş.
✓ Halkın padişaha ve devlete olan güveni sarsılmış.
✓ Islahat hareketleri uygulanmamıştır.

Suhte İsyanları

- Medrese isyanları olarak da bilinen Suhte İsyanları Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde başlamıştır.

Medrese Talebesi

İsyanların Sebepleri;

- ✓ Suhtelerin iş bulamamaktan ve geçim sıkıntılarından şikâyet etmeleri.
- ✓ Memleketin siyasi, iktisadi ve içtimai durumunun bozulması.
- Kanuni, II. Selim ve III. Murat dönemlerinde Suhte isyanları çıkmış. (Suhteler, Celali isyanları ile birlikte hareket etmişlerdir.)

İsyanların Sonuçları;

- ✓ Medreselerde eğitim dışı faaliyetler başlamış. Eğitim ve öğretim aksamıştır.
- ✓ Talebeler ve hocalar hak etmeden mevki peşinde koşar hale gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Ekber ve Erşed Sistemi

- I. Ahmet taht kavgalarına engel olmak, şehzadelerin sancaklarda siyasi güç kazanmalarını engellemek ve merkezî otoriteyi güçlendirmek için "Ekber ve Erşed Sistemi"ni (akıllı ve yaşça büyük olan şehzadenin tahta çıkması) uygulamaya koymuştur.
- Ekber ve Erşed Sistemi ile şehzadelerin sancağa çıkması sona ermiş, şehzadelerin saray içinde yetiştiği Kafes Usulü'ne geçilmiş ve tecrübesiz padişahlar tahta çıkmıştır.
- I. Ahmet sarayda Kafes Usulü ile tahta çıkan ilk Osmanlı padişahıdır.
- Sancakta yetişerek tahta çıkan son Osmanlı padişahı III. Mehmet'tir.

Osmanlı Devleti'nde Layihalar

- Layiha; özellikle XVII. yüzyıldan itibaren devlet düzeninde ve orduda açığa çıkan olumsuzlukların düzeltilmesi için tavsiye niteliğindeki görüşler veya raporlardır.
- Sorunların temeline inmek için Koçi Bey, Kâtip Çelebi, Gelibolulu Mustafa Ali, Lütfi Paşa (Asafname eseri) gibi bazı devlet adamlarına raporlar (Risale, Layiha) hazırlatılmıştır.
- Layihalar, Osmanlı Devleti'nde aksaklıkların sebeplerini askerî ve ekonomik alanda yaşanan sıkıntılara bağlamıştır. Osmanlı'nın kadim düzenine dönme düşüncesi Layihalarda ön plana çıkarılmıştır.
- Osmanlı Devleti'ni eski gücüne kavuşturmak amacıyla XVII. yüzyıldan itibaren bazı padişah ve devlet adamları ıslahatlar yapmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Islahat Hareketleri

XVII. Yüzyıl Islahatları

- Genelde askerî ve ekonomik alanlarda yapılmıştır.
- Yüzeysel olup, sorunların kökenine inilememiştir.
- Baskı ve şiddet yoluyla uygulanmıştır. Avrupa örnek alınmamıştır.
- Padişahların ve devlet adamlarının hayatları ile sınırlıdırlar.

XVII. Yüzyıl Islahatçı Padişah ve Devlet Adamları

I. Ahmet	Kuyucu Murat Paşa
✓ Ekber ve Erşed Sistemi'ni uygulamıştır.	✓ Baskı ve şiddet yolu ile Celali isyanlarını bastırmıştır.
II. Osman (Genç Osman)	**IV. Murat**
✓ Yeniçeri Ocağı'nı ilk kez kaldırmayı düşünmüş. ✓ Merkezî otoriteyi sağlamak için Şeyhülislam ve ilmiye sınıfının yetkilerini kısmış. ✓ İlk kez saray dışı evlilik yaparak sarayı halka açmış. ✓ Başkenti Anadolu'ya taşımayı istemiştir.	✓ Yeniçeri zorbalarını ve isyancıları cezalandırmış. ✓ Yeniçerilerin sayısını azaltmış. ✓ Dirlikleri, layık olanlara dağıtmış. ✓ İçki ve tütünü yasaklamış ve sokağa çıkma yasağını uygulamış. ✓ Koçi Bey (Koçi Bey Risalesi) ve Kâtip Çelebiye layihalar hazırlatmıştır.
IV. Mehmet	
Tarhuncu Ahmet Paşa	Köprülü Mehmet Paşa
✓ Maliye alanında ıslahatlar yapmış. ✓ Saray masraflarını kısmış, Has ve Zeamet gelirlerini direk hazineye aktarmış. ✓ Hazinenin alacaklarını tahsis etmiş. ✓ Rüşveti engellemeye çalışmıştır. ✓ Modern anlamda ilk denk bütçeyi hazırlamış. ✓ Bazı devlet adamlarının çıkarlarını zedelediği için asılmıştır.	✓ İlk kez şartlı olarak sadrazamlığa gelmiş, düzeni sağlamış. ✓ İşini yapmayan devlet adamlarını görevden almış. ✓ Görevini yapmayan memurların maaşlarını kesmiş. ✓ İstanbul'daki ulema sınıfının yerini değiştirmiş. ✓ Orduyu ve donanmayı düzenlemiş, Limni ve Bozcaada'yı almıştır.
✓ Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, Fazıl Mustafa Paşa, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Amcazade Hüseyin Köprülü ailesinden olup sadrazamlık yapmışlardır. ✓ Köprülüler Dönemi, Osmanlı Duraklama Dönemi'nde Yükselme Dönemi'dir.	

XVIII. Yüzyıl Islahatları

- XVII. yüzyıla göre daha köklü ve kapsamlı ıslahatlar yapılmış.
- Avrupa örnek alınmış, yüzeysel yapılmış ve sorunların kökenine inilmemiştir.
- Baskı ve şiddet yolu ile uygulanmış.
- Padişahların ve devlet adamlarının hayatları ile sınırlıdırlar.

Lale Devri Yenilikleri ve Sosyal Hayata Yansımaları

- Pasarofça Antlaşması (1718) ile başlayıp Patrona Halil İsyanı'na kadar (1730) süren dönemdir. Islahatları III. Ahmet ve Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa yapmıştır.
- Devrin şairi Nedim, minyatüristi Levni'dir. İlk kez Yahya Kemal Beyatlı "Lale Devri" tabirini kullanmıştır.
- Avrupa'daki gelişmeleri takip edebilmek için ilk kez bazı Avrupa başkentlerinde geçici elçilikler açılmıştır. (İlk geçici elçilik Paris'te açılmış ve ilk elçi Yirmisekiz Çelebi Mehmet'tir.)
- Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika İstanbul'da ilk Türk matbaasını kurmuştur. Matbaada basılan ilk kitap Vankulu Lügati'dir. El yazması ile geçimini sağlayan Hattatların tepkisinden çekinildiği için matbaada dinî kitapların basımı yasaklanmıştır.
- Yeniçerilere bağlı olarak ilk kez Tulumbacı Ocağı (İtfaiye örgütü) kurulmuştur.
- İstanbul'da Çini, Yalova'da kâğıt imalathaneleri açılmış.
- Sağlık alanında ilk kez Çiçek Aşısı uygulanmış.
- Doğu klasiklerinden ve Batı dillerinden birçok eser Türkçe'ye çevrilmiş. Kütüphaneler açılmıştır.
- Batı tarzı Barok ve Rokoko mimarisi uygulanmış.
- Sivil mimari gelişmiştir.(III.Ahmet çeşmesi)
- Lale Devri'nde zenginler yeni köşkler, konaklar ve saraylar inşa etmiş. Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'nın da katıldığı lüks eğlenceler artmış.
- 1730 yılında Patrona Halil, İran savaşlarını fırsat bilip ülkedeki lüks ve israfı bahane ederek isyan etmiş. Bu isyan sonucunda Lale Devri sona ermiştir.

XVIII. Yüzyılda Yapılan Diğer Islahat Hareketleri

I. Mahmut	III. Mustafa
✓ Kont dö Bannovel (Humbaracı Ahmet) ıslahatları yönlendirmiş. ✓ İlk kez Hendesehane (Kara Mühendishanesi) açılmıştır.	✓ Baran dö Tot ıslahatları yönlendirmiş. ✓ Sürat Topçu Ocağı açılmıştır. ✓ İlk kez Esham denen iç borçlanma yapılmıştır.

I. Abdülhamit	III.Selim
✓ Halil Hamit Paşa ıslahatları yönlendirmiştir. ✓ İlk kez Yeniçeri sayımı yapılmış. ✓ Ulufe alım - satımı yasaklanmıştır. ✓ Mühendishane-i Bahr-i Humayun açılmıştır.	✓ Islahatlarına Nizam-ı Cedit denir. ✓ Avrupai tarzda Nizam Cedit ordusunu kurmuş. ✓ İrad-ı Cedit hazinesini ordunun ihtiyaçları için kurmuş. ✓ Avrupa'nın başkentlerinde daimi elçilikler açmıştır. ✓ Mühendishane-i Berr-i Humayun açılmıştır.

Osmanlı İlim Ve İrfan Geleneğinde Yenilik Arayışları

Katip Çelebi	Naima Efendi
✓ XVII.Yüzyılda bir çok alanda eserler vermiştir. ✓ Keşf'üz Zünnun (Bibliyografya), Cihannüma (Coğrafya), yazdığı ıslahatnamelerde devlet adamlarına yol göstermiştir.	✓ Osmanlı'da ilk resmî Vakainüvis (Olay yeri yazarı) Mustafa Naima Efendi'dir. ✓ Enderun'da yetişmiş Divan katipliği yapmıştır. ✓ En önemli eseri Naima Tarihi'dir.

Yanyalı Esat Efendi
✓ Lale Devri'nin en önemli ilim ve fikir adamlarından biridir. ✓ Felsefe ve mantık alanında Aristo'nun Grekçe eserlerini Arapça'ya çevirmiştir. ✓ Devrin alimleri kendisine Muallim-i Salis (Üçüncü öğretmen) ünvanını vermiştir. ✓ Yaptığı çevirilerde teleskop ve mikroskoptan bahsetmiştir.

Avrupa'da Değişim Çağı

Yeni Çağ Avrupası'nda Meydana Gelen Gelişmeler

Katolik Kilisesi'nden Alternatif Dünya Tasavvuruna

- Orta Çağ Avrupası'nda, Katolik Kilisesi elindeki yetkilerle zenginleşmiş ve krallar üzerinde egemen güç haline gelmiş. Siyasal rejim olarak feodal beylerin hakimiyeti Avrupa'ya egemen olmuştur.
- XV. yüzyıldaki gelişmeler Kilise'nin sorgulanmasına yol açmış, halk tabakasının aydınlanması ile birlikte özgür düşüncenin önü açılarak Kilise'ye karşı alternatif dünya görüşü oluşturulmuştur.
- İstanbul'un fethi (1453) ile birlikte yüksek surların yıkılabileceği anlaşılmış, feodalite rejimi çökmüş ve Avrupa'da merkezî krallıklar (Fransa, İngiltere, İspanya) kurulmuştur.

➢ Kilise'nin sorgulanması ve feodalitenin çöküşü ile Yeniçağ Avrupası'nda bir takım dönüşümler yaşanmıştır. Bu dönüşümlerin yaşanmasında;

✓ Coğrafi Keşifler,
✓ Barutun ateşli silahlarda kullanılması,
✓ Hümanizm (insancıllık) ve sekülerleşme gibi gelişmeler etkili olmuştur.

Coğrafi Keşifler ve Osmanlı Devleti'ne Etkileri

➢ XV. ve XVI. yüzyılda Avrupalıların dünyayı tanımak, yeni ticaret yolları bulmak için yaptıkları gezilerdir.

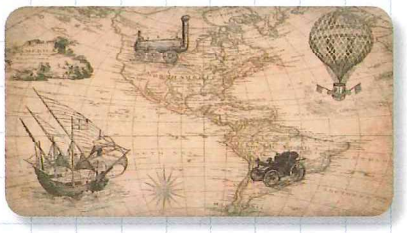

Coğrafi Keşiflerin Nedenleri

✓ Ticaret yollarının Müslümanların eline geçmesi. (İstanbul'un fethi, İpek ve Baharat yolları)
✓ Avrupalıların Doğu'nun zenginliklerine direk ulaşmak isteği.
✓ Pusulanın geliştirilmesi, gemicilik sanatının ilerlemesi.
✓ Coğrafya bilgisinin artması , cesur gemicilerin yetişmesi.
✓ Avrupalıların Hristiyanlığı yaymak istemesi.

Yapılan Önemli Keşifler

✓ Ümit Burnu	→	Bartelmi Diyaz
✓ Hindistan yolu	→	Vasgo de Gama
✓ Amerika kıtası	→	Amerigo Vespuçi
✓ Dünyanın dolaşılması	→	Macellan, Del Kano

Amerika'yı önce Kristof Kolomb bulmuş fakat farkına varmamıştır.

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

✓ Yeni kıta, ada, bitki, hayvan ve ticaret yolları keşfedilmiş.
✓ Değerli madenler Avrupa'ya taşınmış. Zenginlik kaynağı, toprak olmaktan çıkmış, altın ve gümüş olmuştur.
✓ Keşfedilen bölgelerde İspanya ve Portekiz, koloniler kurarak sömürge bölgeleri oluşturmuştur.
✓ Ticaretle uğraşan Burjuva sınıfı güçlenmiş, sanattan zevk alan Mesen sınıfı ortaya çıkmış, Kilise'ye duyulan güven sarsılmış.
✓ Rönesans ve Reform hareketlerine zemin hazırlamış.
✓ Baharat ve İpek yolu önemini kaybetmiş, Atlas Okyanusu limanları önem kazanırken Akdeniz limanları eski canlılığını kaybetmiş.
✓ Türk-İslam dünyası zarar görmüştür.

Coğrafi Keşiflerin Osmanlı Devleti'ne Etkisi

- ✓ Avrupa'nın Osmanlı'ya olan bağımlılığı azalmış.
- ✓ Osmanlı'nın gümrük gelirleri azalmış ve ekonomisi zarara uğramıştır.
- ✓ Akdeniz limanları canlılığını, Baharat ve İpek Yolu önemini kaybetmiştir.

Rönesans (Yeniden doğuş)

- ✓ XV. ve XVI. yüzyıllarda Avrupa'da sanat, bilim ve edebiyat alanındaki gelişmelere Rönesans denir.

Rönesans'ın Nedenleri;

- ✓ İstanbul'un fethinden sonra İtalya'ya giden Bizanslı bilim adamlarının Antik Çağ Yunan ve Roma eserlerini incelemesi.
- ✓ Hümanizm akımının etkisi.
- ✓ Coğrafi Keşifler sonucu dünyanın tanınması ve sanatı seven Mesen sınıfının ortaya çıkması.
- ✓ Matba ve kağıdın kullanımının yaygınlaşması.
- ✓ Orta Çağ İslam uygarlığının etkisi.

➢ Avrupa'da Rönesans hareketleri ilk olarak İtalya'da başlamıştır.

Neden İtalya;

- ✓ Coğrafi konum olarak Avrupa ülkelerine ve İslam dünyasına yakın olması.
- ✓ Siyasi birliğin olmaması.
- ✓ Katolik Kilisesi'nin merkezi olması.
- ✓ Eski Yunan, Helenizm ve Roma kültürünün izlerini taşıması.

Önemli Rönesansçılar

İtalya	Mikelanj , Bramant, Donatelli, Giberti, Leonarda da Vinci
Fransa	Rable, Montagine, Piyer Les Kö
Almanya	Erasmus, Röklen, Martin Luther
İngiltere	Shakespare
İspanya	Cervantes

Rönesans'ın Sonuçları

- ✓ Skolastik düşünce yerini pozitif düşünceye bırakmış.
- ✓ Kilise ve papalığa duyulan güven sarsılmış.
- ✓ Okuma-yazma ayrıcalık olmaktan çıkmıştır.
- ✓ Reform hareketlerine zemin oluşturmuştur.

Reform (Yeniden düzenleme)

➢ XVI. yüzyılda Almanya'dan başlayarak diğer Avrupa ülkelerine yayılan özellikle Katolik Kilisesi'nde meydana gelen din alanındaki yeniliklerdir.

Martin Luther

Reformun Nedenleri

✓ Katolik Kilisesi'nin özünden uzaklaşması, Kilise'nin yetkilerinin halk ve siyasi kurumlar üzerinde rahatsızlık meydana getirmesi.

✓ Rönesans'la skolastik düşünce'nin yerini pozitif düşüncenin alması.

✓ İncil'in ulusal dillere çevrilmesi.

✓ Kilise'nin zengin,halkın fakir olması.

➢ Reform hareketleri Almanya'da Martin Luther'in Wittenberg Kilisesi'ne astığı 95 maddelik bildirisi ile başlamış.

➢ Martin Luther'in görüşleri doğrultusunda Protestanlık mezhebi ortaya çıkmış.

➢ Protestanlık mezhebini savunan Alman prensler ile Kutsal Roma Germen İmparatorluğu arasında yaşanan savaşlar sonunda Ogsburg Antlaşması (1555) imzalanmıştır.

Ogsburg Antlaşması'na Göre ;

✓ Protestan mezhebi ve kilisesi resmen tanınacak.

✓ Alman prensler istedikleri mezhebi seçebilecek ve kendi halklarına mezheplerini kabul ettirebilecekler.

Demokratik uygulamalara aykırı bir durumdur

✓ Prensler kendi topraklarında din işlerinin hâkimi olacak.

Laikliğe aykırı bir durumdur.

Reform Hareketlerinin Yayılması

✓ Fransa'da Nant fermanı ile Kalvenizm, İngiltere'de Anglikanizm, İskoçya'da Presbiteryenlik, Norveç ve Danimarka'da Protestanlık mezhepleri kabul edilmiştir.

Reform'un sonuçları

✓ Yeni mezhepler ortaya çıkmış. Avrupa'da mezhep birliği bozulmuş.

✓ Kilise ve Papa'nın etkisi azalmış. Katolik Kilisesi kendini yenilemek zorunda kalmış.

✓ Eğitim ve öğretim Kilise'nin elinden alınmış ve eğitim laikleşmiş.

- ✓ Özgür düşünce gelişmiş.
- ✓ Katolik Kilisesi'nin mal ve topraklarına el konulmuş. Din adamlarının halk üzerindeki baskısı ortadan kalkmış.
- ✓ Protestan ülkelerde din işlerinin hâkimi, krallar ve prensler olmuştur.

Hümanizm ve Rasyonalizm

Hümanizm

- ✓ XIV. yüzyılda ilk çağ Yunan ve Roma eserlerinin incelenmesi ile insanın kendini tanıması, yasalarını yapması, her şeyi akıl ve bilimle çözmesidir.
- ✓ Petrarca ,Montaigne,Erasmus ve Cervantes ilk hümanistlerdir.
- ✓ Rönesans'ın doğmasında hümanist düşüncenin etkisi büyüktür.

Rasyonalizm (Akılcılık)

- ✓ Sorunlara; akla,mantığa ve gerçeğe uygun çözümler aramaktır.
- ✓ Rasyonalizm akımının eğitime uygulanması ile pozitivizm akımı belirmiştir.

Pozitivizm

- ✓ Bugünkü Avrupa uygarlığının temel öğeleri olan modernite, hukukunun üstünlüğü, egemenliğin paylaşılmazlığı ve doğanın denetim altına alınması kavramlarını ortaya çıkarmıştır.

Sekülerleşme (Dünyevileşme)

- ✓ Toplumda dinî, ruhani meselelerden ve ahiretten çok dünya hayatına odaklanılması yönündeki düşünce sistemidir.
- ✓ Bireyin dünya nimetlerinden serbestçe yararlanmasını amaçlamıştır.
- ✓ Rönesans hareketleri ile sekülerleşme yayılmış.
- ✓ Reform hareketleri ile eğitimde sekülerleşme olmuştur.

Bilim Devrimi

- ➢ Rönesans ve Reform hareketleriyle pozitif düşünce gelişmiş ve bilimin yeni kanunlar ortaya koymak için kullanılması bu dönemin Akıl Çağı olarak adlandırılmasını sağlamıştır.
- ➢ Akıl Çağı'nda Galileo, Kepler, Copernicus ve Newton gibi bilim insanları Avrupa'da Bilim Devrimi'ni gerçekleştirmiştir.

Isaac Newton (1642-1727)
✓ Optik Matematik ve Fizik alanındaki çalışmalarıyla Bilim Devrimi'nin en üst noktasını oluşturmuş. Teleskopu icat etmiş, Kalkülüs Formülü'nü bulmuştur.
✓ Evrensel Çekim Yasası'nı bulmuş ve bilim-felsefe arasındaki ilişkiyi bugünün bakış açısıyla değerlendirmiştir.

XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Avrupa'da Düşünce Alanındaki Değişimler

➢ Aydınlanma düşüncesiyle Avrupa'da siyasi, sosyal, ekonomik ve bilimsel gelişmelere öncülük eden düşünürler halkın aydınlanmasına katkı yapmıştır.

Düşünürler ve Fikirleri	
Copernicus (1473-1543)	**Thomas More (1478-1535)**
✓ Polonyalı din adamı, matematikçi ve astronomdur. ✓ Dünyanın güneş etrafında döndüğü tezini savunmuştur. ✓ Kilise'nin evren tasavvuru fikrini çürütmüştür.	✓ Ütopya adlı esrinde özel mülkiyetin olmadığı, sınıfsız bir toplum düzeni tasarlamıştır. ✓ Çiftçileri sosyal ve ekonomik yaşamın öncüleri kabul etmiş. ✓ Avrupa'daki sosyal politikaların temelini atmıştır.
Machiavelli (1469-1527)	**Jean Jacques Rousseau (1712-1778)**
✓ Tarih ve siyaset biliminin kurucusu sayılır. ✓ Hükümdar adlı eserinde İtalya'da siyasi birliğin güçlü bir hükümdarla olacağını savunmuştur. ✓ Makyevelizm anlayışında devlet çıkarları için vatandaşlarını araç olarak kullanabilir.	✓ Ünlü Fransız düşünürdür. Eşitlik, demokrasi, millet egemenliği kavramlarını savunmuş. ✓ "Doğal Yaşama Dönüş" ve "Toplumsal Sözleşme" fikirleri eşitlik, millet egemenliği ve demokrasi fikirlerini uygulamak için ortaya çıkarmıştır. ✓ Fransız Devrimi'nin düşünce sistemine ilham kaynağı olmuştur.
Immanuel Kant (1724-1804)	
✓ Aydınlanma düşüncesini felsefesi temellere oturtan Alman düşünürdür. ✓ Cumhuriyet rejimini, Güçler Ayrılığı ilkesini, everensel kardeşliği savunmuş, akıl ile yeni bir toplum oluşturmak istemiştir.	

DESTEK SORUSU 35

- Polonyalı din adamı, matematikçi ve astronomdur.
- Dünyanın Güneş etrafında döndüğü tezini savunmuştur.
- Kilise'nin evren tasavvuru fikrini çürütmüştür.

Özellikleri verilen bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Machiavelli B) Jean Jacques Rousseau C) Copernicus

D) Thomas More E) Immanuel Kant

XVI. ÜNİTE: ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGE STRATEJİSİ(1774-1914)

Osmanlı Topraklarını Paylaşma Mücadelesi

- XVIII. yüzyıl başlarına kadar Osmanlı Devleti dış siyasette "kendine yeterlilik" ilkesi ile hareket etmiştir.
- Değişen dünya dengeleri karşısında gücünü korumak isteyen Osmanlı Devleti XVIII. yüzyıldan itibaren geniş çaplı ıslahat hareketlerine başlamıştır.
- XIX. yüzyılda Osmanlı'yı etkileyen iki önemli gelişme yaşanmıştır. Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı.
- Fransız İhtilali'nin getirdiği Milliyetçilik fikri Avrupa'da monarşi ile yönetilen devletlerde ciddi endişe yaratmış. İhtilalin etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla Avusturya, Rusya, Prusya ve İngiltere bir araya gelerek Fransa'ya karşı savaş açmıştır. Koalisyon (Napolyon) Savaşları (1792-1814) sonucunda;
  - ✓ Fransa yenilmiş, Avrupa'nın siyasi dengeleri bozulmuş.
  - ✓ Bozulan dengelerin yeniden kurulması için 1815 Viyana Kongresi düzenlenmiştir.

Viyana Kongresi ve Uluslararası Sorunlar (1815)

İngiltere, Rusya, Prusya, Avusturya, Fransa

Viyana Kongresi

- Monarşik Krallıkların hâkimiyetlerini ve sınırlarını korumak için toplanmıştır.
- Milliyetçilik fikrinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için Avusturya Kralı Metternich, Meternik Sistemini kongrede kabul ettirmiştir.
- Meternik Sistemine göre; Avrupa devletlerinin, Fransız İhtilali'nin etkisiyle Avrupa'nın neresinde ayaklanma çıkarsa birlikte hareket ederek ayaklanmaları bastırmak kararı almıştır.
- Avrupa'da monarşinin yeniden kuvvetlendirilmesi amacıyla 1815-1827 yılları arası Restarasyon Devri yaşanmış.
- Viyana Kongresi'nde monarşik krallıkları korumak için alınan kararlarda Osmanlı Devleti hariç tutulmuştur.
- Avrupalı devletler ilk kez Viyana Kongresi'nde Şark Meselesi'ni gündeme getirmiştir.

Şark Meselesi

- Türklerin, Anadolu'ya yerleşmeye başladığı 1071'den 1923'e kadarki dönemde Avrupalı devletlerin, Türk-İslam dünyasına karşı izledikleri politikayı ifade eder.
- XIX. yüzyıla gelindiğinde Avrupalı devletler, Şark Meselesi doğrultusunda Osmanlı'ya karşı politikalarını belirlemiş. Rusya İstanbul'a ulaşmaya çalışırken Fransa, Mısır ve Cezayir'e saldırmış; İngiltere, Kıbrıs ve Mısır'ı almıştır. Avrupalı devletler Balkanlardaki Milliyetçilik isyanlarını desteklemiş. Rusya bu dönemde Osmanlı Devleti için Hasta Adam ifadesini kullanmıştır.
- Şark Meselesi kavramını ilk kez kullanan Rus Çarı Alexsandre'dir.

Osmanlı'nın Uyguladığı Denge Siyaseti

- XIX. yüzyıla gelindiğinde Avrupa'daki gelişmeler ve Sanayi inkılabı güçler dengesinin değişmesine sebep olmuş.
- Osmanlı Devleti XIX. yüzyılda kendisine yönelik bir tehditle karşılaştığında çeşitli tavizler vererek, yanına güçlü devletlerden en az birini çekerek denge siyasetini uygulamıştır.
- Denge siyaseti ilk kez Fransa'nın Mısır'ı işgali sonrası uygulanmıştır.

> Osmanlı Devleti XVIII. yüzyıldan I. Dünya Savaşı'na kadar İngiltere, Rusya, Prusya, Avusturya ve Fransa gibi Avrupa'nın büyük devletleri için "Düvel-i Muazzama" tabirini kullanmıştır.

XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti ve Büyük Güçler

Fransa'nın Mısır'ı İşgali

- Napolyon Fransız ihtilali sonrası; Akdeniz'i Fransız gölü yapmak, İngiltere'nin sömürgeleri ile bağlantısını kesmek amaçlarını gerçekleştirmek için 1798'de Mısır'ı işgal etmiştir.
- Osmanlı Devleti, çıkarları zedelenen İngiltere ve Rusya'dan yardım istemiş; İngiltere ve Rusya Ebu Kır Deniz Savaşı'nda Fransız donanmasını yakmıştır.

Napolyon Bonapart

- Napolyon denizlerde yenilince karadan ilerlemek istemiş ve Suriye'de Akka Kalesi'ni kuşatmış, Osmanlı Ordusu Cezzar Ahmet Paşa komutasında Fransızları ağır bir yenilgiye uğratmıştır.
- Fransa ve Osmanlı Devleti arasında El-Ariş Antlaşması imzalanmış. Fransa Mısır'dan çıkmış, Mısır'ın Osmanlı'ya ait olduğunu kabul etmiştir.

1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşları

➢ Fransa'nın Mısır'ı işgali sonlandırıldıktan sonra Rusya ve İngiltere Osmanlı topraklarını terk etmemeleri, buna karşılık Osmanlı'nın Rus yanlısı Eflak ve Bağdan beylerini görevden alması sonucu Rusya Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiş. İngiltere Çanakkale'yi kuşatmış. Bu gelişmelerden sonra Fransa-Rusya ittifakına karşılık İngiltere-Osmanlı ittifakı kurulmuştur.

Kale-i Sultaniye Antlaşması	Tilsit Antlaşması ve Erfurt Görüşmeleri

➢ Osmanlı ordusunun başarısızlığı ve Fransa'nın sürekli taraf değiştirmesi sonucunda Osmanlı Devleti Rusya karşısında yenilgiyi kabul etmiş. Bükreş Antlaşması (1812) imzalanmıştır. Bükreş Antlaşması'na göre;

- ✓ Eflak-Bağdan Osmanlı Devleti'ne verilecek.
- ✓ Beserabya Rusya'ya verilecek.
- ✓ Prut Nehri sınır olacak.
- ✓ Sırplara imtiyaz verilecek.

Sırpların ayrıcalık elde etmesi Osmanlı yönetimindeki diğer ulusları cesaretlendirmiş ve Osmanlı Devleti'nde Milliyetçilik isyanları artmıştır.

Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Kurulması

➢ Rumlar, azınlıklar içinde Osmanlı Devleti'nde ayrı bir yere sahiptiler. Osmanlı Devleti; Rumlara büyük bir hoşgörü göstermiş, onlara ibadet ve ekonomik hayatlarında büyük özgürlükler tanımış, Fener Rum Kilisesi'ni muhafaza etmiş patriğine geniş yetkiler vermiştir.

Rumların Osmanlı Devleti'ne Karşı İsyan Etme Sebepleri

- ✓ Milliyetçilik fikri.
- ✓ Avrupalıların, Yunanlıları kendi ataları olarak görmesi ve Osmanlı'ya karşı kışkırtmaları.
- ✓ Rusların, sıcak denizlere inmek için Balkanlardaki Slav toplulukları bir yönetimde toplama amacı olan Panslavizm politikası.
- ✓ Fener Rum Patrikhanesi'nin çalışmaları.
- ✓ Megalo idea'yı geçekleştirmek düşüncesi.

Bizans İmparatorluğu'nu yeniden canlandırma ülküsü.

Tepedelenli Ali Paşa

- ✓ Yunanistan'daki Ayanların en meşhurudur.
- ✓ Yanya valiliğine tayin edilmiş ve kısa süre sonra Yunanistan'da özerk bir yönetim kurmuştur.
- ✓ 1820 yılında II. Mahmut tarafından azledilince isyana meyilli Rumlarla işbirliği yapmış.
- ✓ Ali Paşa'nın isyanı 1822'de bastırılmış ve bu isyan yüzünden Osmanlı, Mora isyanıyla yeterince ilgilenememiştir.

✓ 1814'te Filiki Eterya Cemiyeti'nin kurulması ve faaliyetleri.

1894'te Etnik-i Eterya Cemiyeti ismini almıştır.

➢ Rum isyanı önce Eflak ve Boğdan'da çıkarılmış. Bu isyan Osmanlı Devleti tarafından kısa sürede bastırılmıştır.

➢ Rumlar Mora'da ikinci kez isyan etmiş. Bu isyan hareketli Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmış, Avrupa'dan yardım alamayan II. Mahmut, Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan yardım istemiştir.

➢ Kavalalı, Mora ve Girit valilikleri karşılığında Osmanlı Devleti'ne yardım etmeyi kabul etmiştir.

➢ Kavalalı, Mora isyanını kontrol altına almış ancak Rusya, Fransa ve İngiltere donanmaları Navarin Baskını'nda (1827) Osmanlı ve Mısır donanmasını yakmıştır.

1828-1829 Osmanlı - Rus Savaşı

✓ Osmanlı Devleti Navarin'de yanan donanmasının zararının karşılanmasını isteyince Rusya Osmanlı'ya savaş ilan etmiştir.

✓ Osmanlı yenilmiş. Osmanlı Devleti ve Rusya arasında Edirne Antlaşması (1829) imzalanmıştır.

Destek Noktası

Osmanlı Devleti'nde ilk isyan eden azınlık Sırplardır. İlk bağımsız olan azınlık Yunanlardır.

Edirne Antlaşması'na göre:

✓ Mora Yunanistan'a verilecek ve Yunanistan bağımsız olacak.

✓ Eflak-Boğdan'a imtiyaz verilecek.

✓ Sırplara özerklik verilecek.

✓ Rus ticaret gemileri boğazlardan serbestçe geçebilecek.

Yunanlıların kısa sürede bağımsız olma sebepleri:

✓ Avrupa devletlerinin desteğini alması.

✓ Deniz ticareti ile zenginleşmeleri ve iyi organize olmaları.

Fransızlar Mora isyanını fırsat bilip 1830'da Cezayir'i işgal etmiş, Osmanlı Kuzey Afrika'da ilk toprak parçasını kaybetmiştir.

Mısır Sorunu ve Kavalalı Mehmet Ali Paşa

Kavalalı Mehmet Ali Paşa;

✓ 1798'de Fransa'nın Mısır'ı işgali sırasında Kavala'dan gelen gönüllü birliklerle Fransa'ya karşı başarılı mücadeleler yapmış, halkın desteğini alarak Mısır valisi olmuş.

- ✓ Mısır'ı geliştirmiş Fransa'dan aldığı yardımlarla ordusunu modernize etmiş. Nizamiye adıyla ordu kurmuş.
- ✓ Arabistan'da ortaya çıkan Vehhabi meselesini çözmüş.

➢ Mehmet Ali Paşa, başarılarından dolayı İslam dünyasında büyük bir itibara sahip olmuş.

➢ Mora ve Girit valilikleri karşılığında Mora'daki Rum isyanını bastıran Mehmet Ali Paşa'nın istekleri yerine getirilmeyince Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmiş.

➢ Mehmet Ali Paşa'nın orduları, Osmanlı'yı Suriye ve Konya'da yenerek Kütahya'ya doğru ilerlemiş.

➢ Osmanlı, Fransa ve İngiltere'den yardım alamayınca Rusya'dan yardım istemiştir.

➢ Rus donanması Osmanlı Devleti'ne yardım etmek için İstanbul'a gelince İngiltere ve Fransa arabuluculuk yapmış. Osmanlı Devleti ile Mısır Valisi arasında 1833 Kütahya Antlaşması imzalanmıştır.

Vehhabilik

- ✓ XVIII. yüzyılın sonlarında Arabistan'ın Necit bölgesinde Muhammed b. Abdülvehhap öncülüğünde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Tasavvufu, bidat olarak görmüşler.
- ✓ Basra, Yemen, Necit bölgelerini alıp Arabistan'ı tehdit etmeye başlamışlar.
- ✓ Mekke ve Medine Vehhabilerin eline geçince hac görevi yapılamaz hale gelmiş.
- ✓ II. Mahmut, Vehhabilik sorununu çözmek için Mehmet Ali Paşa'yı görevlendirilmiştir.

1833 Kütahya Antlaşması'na göre;

- ✓ Mısır, Suriye ve Girit valilikleri Mehmet Ali Paşa'ya, Cidde ve Adana valilikleri oğlu İbrahim Paşa'ya verilecek.
- ✓ Kütahya Antlaşması Osmanlı Devleti'ni ve Mehmet Ali Paşa'yı memnun etmemiş. Bunun üzerine Osmanlı Devleti kendini güvene almak için yeni ittifak arayışlarına başlamış, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 1833 Hünkâr İskelesi Antlaşması imzalanmıştır.

1833 Hünkâr İskelesi Antlaşması'na göre;

- ✓ Osmanlı Devleti'ne bir saldırı olursa masrafları karşılanmak şartı ile Rusya donanma gönderecek.
- ✓ Rusya'ya saldırı olursa Osmanlı Devleti Boğazları kapatacak.
- ✓ Antlaşma 8 yıl sürecek.

Boğazlar Haritası

➢ Hünkâr İskelesi Antlaşması'yla Osmanlı Devleti ve Rusya Karadeniz'de kendilerini güvene almış. İngiltere ve Fransa bu durumdan memnun olmamış ve Boğazlar Sorunu ortaya çıkmıştır.

- Osmanlı Devleti, Mısır sorununda İngiltere'nin de desteğini almak için İngiltere'ye geniş ticari ayrıcalıklar verdiği 1838 Balta Limanı Ticaret Antlaşması'nı imzalamıştır.
- Kavalalı Mehmet Ali Paşa Fransa'nın desteği ile 1839'da tekrar isyan etmiş, Nizip Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ni yenmiştir.
- Hünkâr İskelesi Antlaşması gereği Rusya'nın Osmanlı'ya yardım göndermesini engellemek için İngiltere araya girmiş, Mısır sorununu çözmek için 1840 Londra Konferansı'nı düzenlemiştir.
- Fransa'nın katılmadığı konferansta 1840 Londra Antlaşması imzalanmıştır.

1840 Londra Antlaşması'na göre;

- ✓ Mısır valiliği, babadan oğla geçmek şartıyla Mehmet Ali Paşa ve oğullarına bırakılacak.
- ✓ Mısır'da toplanan vergilerin dörtte biri İstanbul'a gönderilecek.
- ✓ Suriye, Girit, Adana ve Cidde valilikleri Osmanlı Devleti'ne geri verilecek.

Londra Antlaşması ile Rusların Boğazlara inmesi engellenmiş ve Mısır özel bir yönetime kavuşturulmuştur.

Boğazlar Meselesi ve Londra Boğazlar Sözleşmesi (1841)

- Boğazlar meselesi, 1833'te imzalanan Hünkâr İskelesi Antlaşması'nın süresi dolunca İngiltere ve Fransa'nın girişimleriyle, Osmanlı Devleti'nin ve Avrupalı devletlerin katılımı ile Londra'da görüşülmüş. 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır.

Destek Noktası

Hünkâr İskelesi Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin Boğazlar Üzerinde tek başına karar verdiği son antlaşmadır.

1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi'ne göre;

- ✓ Boğazlar Osmanlı yönetimine bırakılacak, ancak bütün ticaret gemilerine açık olacak.
- ✓ Boğazlar, savaş zamanında yabancı savaş gemilerine kapatılacak ve Avrupalı devletlerin garantisinde olacak.

Londra Boğazlar Sözleşmesi ile;

- ✓ Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki mutlak egemenliği sona ermiştir.
- ✓ Boğazlar uluslararası bir statü kazanmış. Avrupalı devletlerin katıldığı birçok toplantıda Boğazlar konusu gündeme gelmiştir.

Kutsal Yerler Sorunu

- ✓ Kudüs, semavi üç din (İslamiyet, Hristiyanlık ve Musevilik) için kutsal kabul edilir. Kudüs'ün koruyuculuğu özellikle Ortodoks ve Katolik Hristiyanlar arasında bir rekabet haline gelmiş, bu durum Kutsal Yerler Sorunu olarak adlandırılmıştır.

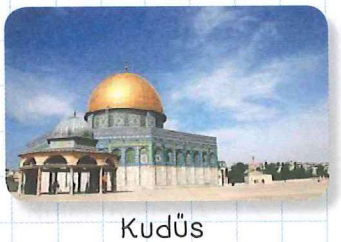

Kudüs

✓ Rusya, Ortodoksların hamisi olarak Kutsal Yerler Sorunu bahanesi ile Osmanlı'ya baskı yapmış; Osmanlı Devleti'nden ağır şartları olan bir antlaşmayı imzalamasını istemiş, Osmanlı bu istekleri kabul etmemiş ve Rusya Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir. (4 Ekim 1853)

Kırım Savaşı (1853-1856)

Rusya	Osmanlı Devleti, İngiltere, Fransa, Piyomente Hükümeti

✓ Sinop Baskını sonrasında İngiltere, Fransa ve Piyomente Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa girmiş ve Sivastopol'da Rus donanmasını yakmışlardır.

✓ Donanması ve tersaneleri müttefikler tarafından yakılan Rusya yenilgiyi kabul etmiş ve taraflar arasında Paris Barış Antlaşması (1856) imzalanmıştır.

Macar Mülteciler Sorunu

Rusya ve Avusturya baskısından kaçan Leh ve Protestan Macar mülteciler Osmanlı'ya sığınmış, Mülteciler koruması Osmanlı'ya Avrupa kamuoyunun takdirini kazandırmış, Avrupalı devletleri Osmanlı Devleti'ne yakınlaştırmıştır.

1856 Paris Barış Antlaşması'na göre;

✓ Osmanlı Devleti, Avrupa devleti sayılacak ve Avrupa devletler hukukundan yararlanacak.

✓ Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü Avrupalı devletlerin garantisinde olacak.

Osmanlı Devleti'nin kendini koruyacak güçte olmadığının göstergesidir.

✓ Karadeniz tarafsız olacak, Osmanlı Devleti ve Rusya Karadeniz'de donanma ve tersane bulundurmayacak.

Osmanlı Devleti Rusya ile aynı muameleyi görmüş ve yenik duruma düşürülmüştür.

✓ Boğazlar, 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi'ne göre yönetilecek.

✓ Eflak ve Boğdan'a yeni ayrıcalıklar verilecek. Bu beyliklerin ve Sırbistan'ın hakları Avrupalı devletlerin garantisinde olacak.

Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale edilmiştir.

✓ Osmanlı Devleti Islahat Fermanı'nı yayımlayacak.

✓ Avrupa, Islahat Fermanı'nın uygulanmasına karışmayacaktır.

Destek Noktası

Osmanlı Devleti, Kırım Savaşı sonrası ilk kez İngiltere'den dış borç almıştır.

Paris Antlaşması (1856) Sonrası Yaşanan Gelişmeler

- Almanya (Prusya öncülüğünde) ve İtalya'nın (Piyomente Krallığı öncülüğünde) kurulmasını ve bu devletlerin sömürgecilik yarışına katılmasını Rusya iyi değerlendirmiş, 1871 yılında Londra Konferansı'nı düzenlemiş ve Karadeniz'de donanma bulundurma hakkını elde etmiştir.
- Rusya, Osmanlı üzerindeki emellerini gerçekleştirmek için Panslavizm Politikası doğrultusunda Balkanlardaki Slav halkı kışkırtmış ve Balkanlarda isyanlar çıkmıştır.
- Balkanlarda ilk isyan 1875 yılında Bosna- Hersek'te çıkmış, 1876 yılında da Bulgarlar isyan etmiş ve isyan hareketi tüm Balkanlara yayılmıştır.
- Balkan Bunalımı olarak adlandırılan isyanlara çözüm bulmak için Avrupalı devletler Berlin, İstanbul (Tersane) ve Londra Konferanslarını düzenlemiş.
- Avrupalı devletler Londra Konferansı sonucunda 1877 yılında kabul edilen **Londra Protokolü'nde Osmanlı Devleti'nden;**
  - ✓ Sırbistan ve Karadağ topraklarının genişletilmesini,
  - ✓ Bosna- Hersek ve Bulgaristan'a özerklik verilmesini istemişlerdir.
- Osmanlı Devleti bu istekleri kabul etmemiş ve sonucunda Rusya Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir.

1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı ve Berlin Konferansı

- Ruslar taarruza başlamış, Balkanlarda Gazi Osman Paşa'nın (Plevne müdafaası), Kafkaslarda Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın kahramanca mücadelelerine rağmen Azınlıkların da yardımıyla Osmanlı ordusunu yenmiş ve Erzurum'a kadar ilerlemiştir.
- Erzurum'da Nene Hatun adındaki kahraman bir Türk kadının mücadeleleri neticesinde Ruslar durdurulmuştur.
- Balkanlarda Plevne savunmasını aşan Ruslar, Edirne üzerinden Çatalca'ya kadar ilerlemiş ve Ayestefanos'a (Yeşilköy) kadar gelmiştir. Neticede II. Abdülhamit yenilgiyi kabul etmiş ve barış istemek zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti ve Rusya arasında Ayestefanos Antlaşması imzalanmıştır.
- 1878 yılında imzalanan Ayestefanos Antlaşması ile Rusya, Büyük Bulgaristan'ı kurmuş ve sıcak denizlere inme imkânı elde etmiştir.
- Ayestefanos Antlaşması'nı kendi çıkarlarına aykırı bulan İngiltere, Fransa, Avusturya ve Almanya bu antlaşmanın maddelerini yeniden görüşmek için Berlin'de bir konferans düzenlemiş ve Berlin Antlaşması'nı imzalamışlardır.

DESTEK SORUSU 36

- 1853-1856 Kırım Harbi'nde Osmanlı Devleti'ne yardım ettim.
- Osmanlı, Kırım Harbi sonrası ekonomisini düzeltmek için benden borç para istedi. Bende Osmanlı'ya borç veren ilk devlet oldum.

Ben hangi devletim?.....

Berlin Antlaşması (1878)

- ✓ Büyük Bulgaristan Krallığı üçe ayrılmış.
  1. Bulgar Prensliği: Osmanlı'ya vergi verecek.
  2. Doğu Rumeli Eyaleti: İdari Özerklik verilecek
  3. Makedonya: Osmanlı'ya bağlı olacak.

  } Rusya'nın sıcak denizlere inmesi engellenmiştir.
- ✓ Sırbistan, Romanya, Karadağ bağımsız olacak.
- ✓ Elviye-i Selase (Kars, Ardahan ve Batum) Rusya'ya verilecek, Doğu Beyazıt Osmanlı'da kalacak, Teselya Yunanistan'a bırakılacak.
- ✓ Boğazlar, 1841 Londra ve 1856 Paris Antlaşmalarında belirlenen statüye sahip olacak.
- ✓ Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş tazminatı ödeyecek.
- ✓ Tuna Nehri; savaş gemilerine kapalı, ticaret gemilerine açık olacak.
- ✓ Bosna- Hersek Osmanlı'ya bağlı olacak Avusturya tarafından yönetilecek.
- ✓ Osmanlı Devleti, Girit ve Ermenilerin bulunduğu yerlerde ıslahatlar yapacak.

Berlin Antlaşması (1878);

- ✓ XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin imzaladığı en ağır şartlar taşıyan antlaşmadır.
- ✓ Ermeniler ilk kez uluslararası bir antlaşmada sorun olarak gündeme gelmiştir.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin dağılması hızlanmıştır.

Berlin Antlaşması'ndan Sonra Osmanlı Devleti'nin Yaşadığı Toprak Kayıpları

- ✓ İngiltere 1878 yılında Kıbrıs'a yerleşmiş.
- ✓ Fransa 1881 yılında Tunus'u işgal etmiş.
- ✓ İngiltere 1882 yılında Mısır'ı işgal etmiş.
- ✓ Halepa Fermanı ile Osmanlı Devleti, Giritli Rumlara ayrıcalık vermiş.
- ✓ Yunanistan 1896 yılında Girit'e asker çıkarmış, Osmanlı ile Yunanistan arasında yaşanan Dömeke Meydan Savaşı'nda Yunanistan Girit'ten çıkarılmıştır.
- ✓ Bulgaristan 1908 yılında bağımsız olmuş.
- ✓ Osmanlı Devleti, 1913 yılında Atina Antlaşması ile Girit'in Yunanistan'a ait olduğu kabul etmiştir.

DESTEK SORUSU 37

- Rusya ..... Antlaşması'yla Büyük Bulgar Krallığı'nı kurarak sıcak denizlere inme imkânı elde etmiştir.
- İngiltere ve Fransa Rusya'nın sıcak denizlere inmesini..... Antlaşması'yla engellemiştir.

Berlin'de Ermeni Sorunu	Berlin'de Makedonya Sorunu
✓ Ermeniler Osmanlı Devleti'nde sahip oldukları özgürlükler ve devlete olan bağlılıkları sebebiyle "Millet-i Sadıka" olarak anılmışlardır. ✓ 1878 Berlin Antlaşması ile ilk kez Ermeni sorunu ortaya çıkmıştır. ✓ Avrupalı devletlerin kışkırtmaları ile Ermeniler çeşitli dernek, cemiyet ve komiteler kurarak bağımsızlıkları için mücadeleye başlamıştır. ✓ Ermeni komitacılar (silahlı çete) çeşitli isyan ve katliamlar yaparak Osmanlı Devleti'nde çeşitli provakatif eylemler yapmıştır. (I. Abdulhamit'e suikast girişimi ve 1909 Adana Olayları)	✓ 1878 Berlin Antlaşması'yla Makedonya sorununun temelleri atılmış. ✓ Balkan devletleri, Makedonya topraklarını Osmanlı'dan almak için komitalar kurmuş, kiliseler ve konsolosluklar açmıştır. ✓ 1878-1910 yılları arasında Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Romanya siyasi propaganda yaparak silahlı çatışmalara girmiştir. ✓ Osmanlı Devleti Makedonya sorununu çözmek için II. Meşrutiyet'i ilan etmiştir. ✓ 1912 Balkan Savaşları sonunda Makedonya Balkan devletleri arasında paylaşılmıştır.

DESTEK SORUSU 38

- Ermeniler Osmanlı Devleti'nde "Millet-i Sadıka" olarak anılmışlardır.
- 1878 Berlin Antlaşması ile ilk kez Ermeni sorunu ortaya çıkmıştır.
- Avrupalı devletlerin kışkırtmaları ile Ermeniler çeşitli dernek, cemiyet ve komiteler kurarak bağımsızlıkları için mücadeleye başlamıştır.

Verilen bilgilere göre;

I. Osmanlı Devleti'nde Ermeniler güvenilir bir millet olarak tanımlanmışlardır.

II. Avrupalı devletler Osmanlı'nın içişlerine karışmışlardır.

III. Ermeniler bağımsız bir devlet kurmuşlardır.

çıkarımlardan hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

XVII. ÜNİTE: DEVRİMLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

İhtilaller Çağı

1789 Fransız İhtilali

İhtilalin Sebepleri

- Monarşik yönetimin (Krallık) halka baskı yapması.
- Halk arasındaki sınıf ayrımları.
- Yönetimin aydınları hapse atması.
- İngiltere'de Meşruti yönetimin kurulması ve ABD'nin bağımsız olmasının örnek alınması.
  - ✓ Paris'te Bastil Hapishanesi'ndeki Aydınların kurtarılması ile Fransız İhtilali başlamıştır.
  - ✓ Fransız İhtilalı başarılı olmuştur.

İhtilalin Sonuçları

- Fransa'da Mutlak Monarşi Dönemi sona ermiş, Meşruti Monarşi Dönemi başlamış.
- Kurucu Meclis Fransa'da" İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni yayımlamış.
- Eşitlik, adalet, millî egemenlik ve özgürlük fikirleri yayılmış.

> Devlet yönetimlerine ve halka olumlu yansıyan fikirlerdir. Demokratikleşmede etkili olmuşlardır.

- Yeni Çağ kapanmış, Yakın Çağ başlamış.
- Milliyetçilik fikri yayılmış.

> Osmanlı, Avusturya- Macaristan gibi çok uluslu devletleri olumsuz etkilemiş ve bu devletlerin parçalanmasında etkili olmuştur.

- Avrupalı devletler ile Fransa arasında İhtilal (Koalisyon) Savaşları meydana gelmiş. Bu savaşlar neticesinde Liberalizm ve Milliyetçilik Avrupa'da yayılmış ve ulus-devlet anlayışı ortaya çıkmıştır.

Fransız İhtilali'nin İmparatorluklara Etkisi

- Fransız İhtilali'nin yaymış olduğu Milliyetçilik fikrinden olumsuz etkilenen devletlerin başında Avusturya- Macaristan, Rusya ve Osmanlı Devleti gelmektedir.

Avusturya-Macaristan	Osmanlı Devleti
Mutlakiyetle yönetilen imparatorluğun zayıflamasının sebepleri; ✓ 1815 Viyana Kongresi kararlarına karşı Avusturya'da ayaklanmaların başlaması. ✓ Rusya'nın Balkanlarda Avusturya ile yaptığı nüfuz mücadelesi. ✓ İtalya ve Almanya'nın siyasi birliklerini kurmaları. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya ve Macaristan ayrılmıştır.	✓ Mutlak monarşi ile yönetilmektedir. Çok uluslu bir yapıya sahiptir. ✓ Milliyetçilik fikrinden olumsuz etkilenmiştir. ✓ Osmanlı'ya karşı Balkanlarda Sırplarla açılan isyan perdesi Müslüman Arnavutların bağımsız olmasıyla sona ermiştir.

Rusya
✓ Otokrasi'yle (baskıcı yönetim) yönetilmektedir. ✓ Avrupa ve Osmanlı Devleti'ndeki Milliyetçilik isyanlarını destekleyerek ayakta kalmaya çalışmıştır. ✓ Sanayi Devrimi ile yayılan Sosyalizmin etkisi ile 1917 yılında Ekim Devrimi sonucunda Rus Çarlığı yıkılmıştır.

Sanayi Devrimi

➢ XVIII. yüzyılın ikinci yarısında İngiltere'de James Watt'ın buharlı makineyi keşfetmesiyle başlayan insan gücünden makine gücüne geçiştir. Sanayi Devrimi İngiltere'de başlamış ve dünyaya yayılmıştır.

Sanayi Devrimi Sonucunda;

➢ Demir ve çelik gibi madenler ön plana çıkmış.

➢ İnsan gücüne dayalı üretim yerini fabrikalara bırakmış, makineleşme sonucunda işçi sınıfı ortaya çıkmış ve seri üretim başlamıştır.

➢ Ham madde ve pazar yeri ihtiyacı sömürgeci anlayışı ortaya çıkarmış.

➢ Sanayinin yapıldığı yerlerde kentleşme başlamış, Tıptaki gelişmelerle nüfus artışı sağlanmış. Bankacılıkta, ticarette ve para hacminde genişleme olmuştur.

Sanayi Devrimi'nin Osmanlı'ya Etkileri

Osmanlı Devleti;

✓ Sanayi Devrimi gerçekleştirilememiş.

✓ Kapitülasyonlar nedeniyle Avrupa mallarının istilasına uğramış.

✓ Küçük el tezgâhları kapanmış, işsizlik artmış, ekonomi çökmüştür.

✓ Dışarıya ham madde satan, dışarıdan mamül alan bir ülke olmuştur.

1830 İhtilalleri

- ✓ Napolyon'dan sonra Fransa'da kurulan Monarşik Dönem'in Kralı olan X. Şarl'ın, basın özgürlüğü kısıtlamaları ve Viyana Kongresi kararlarını uygulaması sonunda halk ayaklanmış.
- ✓ X. Şarl tahttan indirilmiş. Liberal olarak tanınan Lui Filip kral seçilmiştir.
- ✓ Fransa'da başlayan 1830 İhtilalleri daha sonra İngiltere, Hollanda, Belçika ve Norveç'e yansımıştır.

1830 İhtilalleri'nin Sonuçları

- ✓ Fransa'da kısıtlanan haklar geri verilmiş ve yönetimde liberallerin etkisi artmış. Yeni kral anayasaya bağlı kalacağına dair yemin etmiştir.
- ✓ İngiltere'de yapılan seçimleri liberaller kazanmış.
- ✓ Belçika, Hollanda'dan ayrılarak bağımsız olmuş.
- ✓ İsveç ve Norveç ayrılarak bağımsız devletler haline gelmiş.
- ✓ Avrupa'da orta sınıf bazı haklar elde etmeye başlamıştır.

1848 İhtilalleri

- ✓ 1830 ihtilalleri ile Avrupa'da Viyana Kongresi ile kurulmuş olan statükocu (baskıcı) düzene karşı tepkiler artmış. Sanayi İnkılabı'yla ortaya çıkan işçi sınıfı birtakım haklar elde etmek amacıyla ayaklanmıştır.
- ✓ 1848'de Fransa'da başlayan ihtilaller bir süre sonra diğer Avrupa ülkelerinde de etkisini göstermiş; İtalya, Avusturya, Belçika, Hollanda, İngiltere ve Prusya'da ayaklanmalar çıkmıştır.

1848 İhtilalleri'nin Sonuçları

- ✓ Fransa'da cumhuriyet ilan edilerek halka seçim hakkı tanınmıştır.
- ✓ Sosyal hukuk devleti kavramı doğmuş, ölüm cezası kaldırılmış ve esir ticareti yasaklanmıştır.
- ✓ İtalya ve Almanya'da siyasi birliğin kurulmasına ortam hazırlanmıştır.
- ✓ Avrupa'da krallar, halklarına yeni haklar vermiş ve Liberalizm akımı güçlenmiştir.
- ✓ İşçi sınıfına yeni haklar verilmiş, komünist ve sosyalist akımlar güçlenmiş, sosyalist partiler kurulmuştur.

Notlarım

Modern Siyasi İdeolojileri

Liberalizm	Kapitalizm
✓ Siyasi (Anayasal yönetimle devletin sınırlandırılması fikri, diğer modern ideolojilerden ayrılan yönüdür), ekonomik (rekabetçi piyasa) ve dinî (Laiklik) alanda özgürlüğü savunur. ✓ Sosyal alanda durağanlığa, ekonomik alanda müdahaleciliğe ve dinî alanda da tutuculuğa karşıdır. ✓ Öncüleri John Locke ve Adam Smith'tir.İnsan Hakları Belgelerinin yayınlanması ile Avrupa'da yayılmıştır.	✓ Özel teşebbüse ve piyasa serbestliğine dayalı bir üretim sistemidir. ✓ Üretim araçlarının özel mülkiyete dayanan, üretim ve tüketimin Pazar tarafından dengelendiği ekonomik sistem de denir. ✓ Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkmıştır. Sermaye sahibi Burjuva sınıfı ile emek gücüne dayalı işçi sınıfını karşı karşıya getirmiştir. ✓ Sanayi, uluslararası ticaret ve kent kültürü gelişmiştir. ✓ Başkent etrafında ülke bütünlüğünü sağlamış ve işçi sınıfını ortaya çıkarmıştır.
Sosyalizm	**Marksizm (Bilimsel Sosyalizm)**
✓ İktidar ve üretim araçlarının halk tarafından kontrol edildiği bir toplum fikrine dayanır. ✓ Kanun önünde, sosyal ve ekonomik yaşamda eşitliği savunur. ✓ Sınıfsız ve kaynaşmış bir toplumu amaçlar. Öncüsü Karl Max'tır. ✓ 1917 Ekim Devrimi ile ilk kez Rusya'da uygulanmıştır.	✓ Öncüleri Karl Max ve Engels'tir. İşçi sınıfının egemen olduğu bir sistemi öngörmüş ve Kapitalist sistemi yıkmayı amaçlamıştır. ✓ 1917 yılında Rusya'da ihtilal yapan Bolşevikler Marksist bir yönetim kurmayı amaçlamışlardır.

Mutlak Monarşiden Anayasal Monarşiye Geçiş

- Anayasal sistem ilk kez İngiltere'de ortaya çıkmış ve gelişmiştir.
- Anayasal Monarşi; Kral, Meclis ve Anayasa'nın birlikte olduğu yönetim şeklidir.
- Avrupa'da aydınlanma düşünceleriyle ortaya çıkan modern ve yazılı ilk anayasa 1791 tarihli Polonya Anayasası'dır.
- Anayasal Monarşiye geçişte ilk adım 1789' da meydana gelen Fransız İhtilali ile başlamıştır.
- Viyana Kongresi'nde alınan kararların uygulanmak istendiği 1815-1830 yılları arasında Avrupa'da birçok ülke anayasa ile yönetilmiştir. Krallar anayasayı kaldırmaya çalışırken liberaller ise anayasanın sınırlarını genişletmek ve tamamen uygulanmasını istemiştir.

Osmanlı Devleti'nde Modern Ordu'ya Geçiş

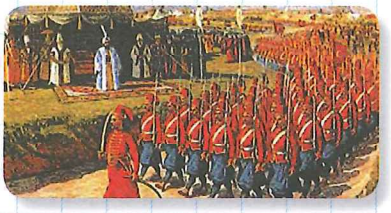

- XIX. yüzyılda çok uluslu devletler varlıklarını korumak için çeşitli önlemler almıştır. Bu önlemler;
  - ✓ Anayasal düzeni kurmak.
  - ✓ Yurttaşlık statüsü oluşturmak.
  - ✓ Zorunlu askerliğe geçmek.
- Almanya, Fransa ve İtalya zorunluğa askerliğe geçerek ordularını modernize edip güçlendirmiştir.
- Frasa ilk kez yurttaş ordusunu kuran devlet olmuştur.
- Osmali Devleti de ordusunda bir takım düzenlemer ve ıslahatlar yapmış, yurttaş ordusu kurmaya çalışmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Modern Ordu Kurma Çabaları

- Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi durum, Milliyetçilik isyanları ve toprak kayıplarının engellenememesi XIX. yüzyılda askerî alanda daha köklü ıslahatların yapılmasını zorunlu kılmıştır.

III. Selim Dönemi

- ✓ Avrupai tarzda oluşturulan Nizam-ı Cedit ordusu kurulmuştur.
- ✓ Nizam-ı Cedit ordusunun eğitimi için Selimiye ve Levent kışlaları kurulmuştur. Ordunun ihtiyaçları için özel bir hazine olan İrad-ı Cedit Hazinesi kurulmuştur.
- ✓ Mühendishane-i Berri (kara) Humayun açılmıştır.
- ✓ III. Selim in yaptığı Nizam-ı Cedit Islahatlarına Yeniçeriler karşı çıkmış, Kabakçı Mustafa İsyanı ile III. Selim tahttan indirilmiş ve ıslahatlar son bulmuştur.

II. Mahmut Dönemi

- ✓ Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa Nizam-ı Cedid ordusunun yerine Sekban-ı Cedit Ocağı'nı kurmuş. Yeniçerilerin isyanı sonucu Sekban-ı Cedit Ocağı kapatılmıştır.
- ✓ II. Mahmut Sekban-ı Cedit Ocağı'nın yerine Eşkinci Ocağı'nı kurmuş. Yeniçeriler tekrar isyan etmiş ve Eşkinci Ocağı da kapatılmıştır.
- ✓ Yeniçerilerin sürekli isyan etmesi bu ocağın kaldırılmasını gündeme getirmiş. Ulema, donanma ve topçu ocaklarının desteğini alan II. Mahmut 1826'da Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmıştır.

Destek Noktası

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile Osmanlı Devleti'nin merkezî otoritesi artmış. Avrupai tarzı ıslahatlar hız kazanmıştır.

- ✓ Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması tarihe Vakayı Hayriye olarak geçmiştir.
- ✓ II. Mahmut Yeniçeri Ocağı'nın yerine Avrupai tarzda Asakir-i Mansureyi Muhammediye adıyla yeni bir merkez ordusu ve ordunun ihtiyaçları için Asakir-i Mansure Hazinesi'ni kurmuştur.
- ✓ Yeni ordunun üniforma ihtiyaçları için Feshane, debbağhane ve iplikhane adları ile yeni imalathaneler açılmış.
- ✓ Askerî talim ve yürüyüşlerin düzeni için oluşturulan bando ihtiyaçlarını karşılamak için Mehterhane kaldırılarak yerine Mızıkayı Hümayun kurulmuş. Başına Giuseppe Donizetti getirilmiş.
- ✓ Fransız eğitim sistemi örnek alınarak Mekteb-i Harbiye açılmış.
- ✓ Askerî işleri görüşüp karara bağlamak için Dar-ı Şurayı Askeri adlı yüksek danışma kurulu oluşturulmuş.
- ✓ Tımar Sistemi kaldırılarak eyaletlerde Redif Birlikleri kurulmuş.
- ✓ Hem askerî hem idari yetkileri olan Müşirlikler kurulmuş ve Redif Birlikleri müşirliklere bağlanmış.
- ✓ Tersane ve Bahriye Müsteşarlığı oluşturulmuş, donanmada buharlı gemiler kullanılmaya başlanmıştır.

II. Mahmut Dönemi'nde Yönetim Alanında Yapılan Islahatlar	
✓ Divan-ı Hümayun kaldırılmış yerine Nazırlıklar (Heyet-i Vükela /Bakanlar Kurulu) kurulmuş. ✓ Ayanlık kaldırılmış. Eyaletlere merkezden valiler atanmış. ✓ Merkeze bağlı muhtarlıklar kurulmuş. ✓ Tımar Sistemi kaldırılmış, memurlara maaş bağlanmış. ✓ Posta ve Karantina örgütleri kurulmuş. ✓ Müsadere usulü kaldırılmış. Özel mülkiyet güvence altına alınmış.	✓ Askerî amaçlı ilk nüfus sayımı yapılmış. ✓ Devlet memurları Dâhili ve Harici olarak ikiye ayrılmış. ✓ Memurlara fes ve pantolon giyme zorunluluğu getirilmiş. ✓ Daruş Şurayı Bab-ı Âli (yönetim) Meclisi Valayı Ahkamı Adliye (hukuki) Meclisleri kurulmuş. ✓ Pasaport Uygulaması başlatılmıştır.

Düzenli Orduyu Devam Ettirme Çabaları

- ➢ 1815 yılında Fransa'da uygulanmaya başlayan kura ile askere alma sistemi 1846'da çıkarılan Kura Kanunu ile Osmanlı Devleti'nde uygulamaya konulmuştur.
- ➢ Kura sistemi ile 20-25 yaş arası Müslüman erkekler askere alınmıştır.
- ➢ Kurada ismi çıkan kendi yerine bedel-i şahsi adıyla birini göndereceği gibi bedel-i nakdi olarak askerlik bedelini ödeyip askerlik görevini yerine getirebilmeleri sağlanmıştır.

XIX. Yüzyılda Sosyal Hayattaki Değişimler

Nüfus ve Nüfuz

- Avrupa'da XVI. yüzyılda ortaya çıkan Merkantalist anlayış güçlü ve zengin bir devlet için nüfus artışını desteklemiş.
- XVIII. yüzyılda Avrupa'da yaşanan nüfus artışı üretimi ve ticareti canlandırmış, sanayileşme sonucunda kentler büyümüş ve göç almıştır.
- XIX. yüzyılda ulus devletler, nüfus artışını desteklemiş ve demografik gücün eğitimli ve üretken olması için çalışmalar yapmışlardır.
- Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılda Avrupa'daki bürokratik devlet ve nüfus teorilerinin etkisiyle nüfus sayımı yapılmaya başlanmış ve nüfus hizmetlerine dair teşkilatlar kurulmuştur.

Ulaşım ve Haberleşme

- Sanayi Devrimi ile birlikte ham madde ve pazar yeri arayışı güvenli bir taşıma ihtiyacı oluşturmuştur.
- XVIII. yüzyılda Avrupa'da yol ve kanal inşası gelişmiştir. Ucuz ve süratli taşıma başlamıştır.
- XIX. yüzyılda kapitalist devletler ham madde ve pazar yerlerine kolay ulaşmak için treni icat etmiş ve demir yolu yapımına hız vermiştir. Avrupa'da ilk başarılı demir yolu 1830 yılında İngiltere tarafından yapılmıştır.
- XIX. yüzyılda Avrupa'da haberleşme alanında da önemli gelişmeler olmuş, ilk olarak düzenli posta hizmetleri kurulmuştur.
- 1844 yılında telgrafın icadıyla Avrupa'da şehirler, haberleşme ağıyla birbirine bağlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Ulaşım ve Haberleşme

Demir Yolu

- ✓ Osmanlı Devleti ekonomik ve teknik sebeplerden dolayı tren yollarını yabancı devletlere yaptırmış, bu konuda özellikle Almanya, İngiltere ve Fransa başı çekmiştir.
- ✓ Batılı devletler tren yolu yapımıyla Osmanlı'daki iktisadi ve stratejik hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmıştır.
- ✓ Osmanlı'da demir yolu yapımı Abdülmecit, Abdülaziz ve II. Abdülhamit Dönemlerinde yoğunluk kazanmıştır.
- ✓ İlk demir yolu hattı 1851 yılında Kahire-İskenderiye arasına yapılmış.
- ✓ Anadolu'da ilk demir yolu hattı 1856 yılında İzmir-Aydın arasına yapılmış.

- ✓ Osmanlı-Avrupa arasında ilk demir yolu hattı 1856 yılında Cenova- Köstence arasına yapılmıştır.
- ✓ II. Abdülhamit Dönemi'nde demir yolları altın çağını yaşamış, özellikle Bağdat Demir Yolu Hattı, Almanya ve İngiltere arasında büyük bir siyasi mücadeleye sebep olmuştur.

Telgraf

- ✓ Sultan Abdülaziz Dönemi'nde ilk elektrikli telgraf hattı 1855 yılında İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan hat olmuş.
- ✓ 1860'larda telgraf hatları tren seferlerini kontrol etmek ve demir yolu mesajlarını göndermek için kullanılmış.
- ✓ II. Abdülhamit Dönemi'nde telgraf hattı yaygınlaştırılmış.
- ✓ Osmanlı'da telgraf; vilayetler üzerinde denetim sağlamak, merkezi otoriteyi güçlü tutmak ve ordunun haberleşmesi için kullanılmıştır.

Ulus Devlet ve Vatandaş Kimliği

- ✓ Ulus devletler; tek vatan ve tek millet ilkesine göre kurulan, meşruiyetin kaynağı millet egemenliği ilkesine dayanan laik ve demokratik devletlerdir.
- ✓ Yurttaşlık bilinci, zorunlu eğitim ve zorunlu askerlik uygulamaları ile oluşturulmuş. Coğrafya dersiyle vatan, Tarih dersiyle cumhuriyet sevgisi nesillere aşılanmaya çalışılmıştır.
- ✓ Avrupa'nın ilk ulus devletleri; Fransa, İtalya ve Almanya olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde Açılan Modern Eğitim Kurumları

- ➢ XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, Avrupa'nın çağdaş eğitim kurumlarını örnek almış ve ilk modern mekteplerini açmıştır.
- ➢ I. Mahmut Dönemi'nde ilk modern okul olan Hendesehane açılmış.
- ➢ I. Abdülhamit Dönemi'nde Mühendishane-i Bahri Humayun (Deniz Mühendishanesi Okulu) açılmış.
- ➢ III. Selim Dönemi'nde Mühendishane-i Berri Humayun (Kara Mühendishanesi Okulu) açılmıştır.

II. Mahmut Dönemi'nde;

- ✓ Tıp alanında eğitim vermek için Mekteb-i Tıbbiye açılmış.
- ✓ Askerî alanda eğitim vermek için Mekteb-i Harbiye açılmış.
- ✓ İstanbul ve çevresinde İlköğretim zorunlu hale getirilmiş.
- ✓ Askerî yüksek okullara öğrenci yetiştirmek için ilk Rüştiyeler (Ortaokul) açılmış.
- ✓ Nitelikli memur ihtiyacını karşılamak için; Mekteb-i Maarifi Adliye (1838) ve Mekteb-i Ulumi Ebediye (1839) adlı meslek okulları açılmıştır.

Tanzimat Dönemi'nde;

- ✓ İlköğretim yurt geneline zorunlu hale getirilmiş.
- ✓ Modern eğitim sisteminin temelleri atılmış.
- ✓ 1847'de "Dârülmuallimin" adıyla ilk kez öğretmen okulu açılmış.
- ✓ Ziraat Mektebi (1847), Orman Mektebi (1859), Telgraf Mektebi (1860) ve Mekteb-i Tıbbiyye'ye bağlı olarak Ebe Mektebi (1842) gibi daha pek çok meslek okulu açılmış.
- ✓ Yerli ve yabancı pek çok bilim adamının üye olduğu ilk bilim akademisi sayılan Encümen-i Dâniş kurulmuş.
- ✓ İlk Millî Eğitim Bakanlığı olan Maarif-i Umumiyye Nezareti (1857) kurulmuş.
- ✓ 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiyye Nizamnamesi ile öğretim kurumları derecelendirilmiştir.

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi				
Sıbyan Mektebi	Rüştiye	İdadi	Sultani	Darülfünun
İlkokul	Ortaokul	Lise	Akademik Lise	Üniversite

II. Abdülhamit Dönemi'nde;

- ✓ Meslekî ve teknik eğitime önem verilmiş.
- ✓ Islahhane (Yetim Çocuk Mektebi), Mekteb-i Sanayi ve İnaslar (Kız Meslek Liseleri) açılmıştır.
- ✓ Mekteb-i Funûn-ı Maliye, Ziraat ve Baytar Mektebi, Gümrük Mektebi, Hamidiye Ticaret Mektebi, Polis Mektebi gibi memur meslek mektepleri açılmış.
- ✓ Mekteb-i Hukuk, Hendese- i Mülkiye, Maliye Mektebi, Ticaret Mektebi, Deniz Ticareti Mektebi, Kız Sanayi Mektepleri gibi yüksekokullar açılmış.
- ✓ Sanayi-i Nefise Mektebi açılmış.
- ✓ Devletin kritik bölgelerinde yer alan aşiretlerin çocuklarını Osmanlı bilinciyle yetiştirmek amacıyla İstanbul'da Aşiret Mektebi açılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Açılan Yabancı Okullar

- ➢ Tanzimat ve Islahat Fermanları'ndan sonra yabancı ve azınlık okullarında büyük artış yaşanmıştır. Bu okullar kapitülasyon ve azınlıklara verilen ayrıcalıklarla misyonerlik ve isyan hazırlık çalışmaları yapmışlardır.
- ➢ Osmanlı Devleti yabancı okulları ve azınlık okullarını denetim altına almak için Meclis-i Maarifi Umumiyye'yi kurmuş, Gümrük Nizamnamesi (1869) yayımlamıştır.

Destek Noktası

Osmanlı Devleti'nde açılan ilk yabacı okul, Fransa okulu olan Saint Benoit'tir. İlk ABD Okulu Harput Amerikan Koleji'dir. En etkili yabancı okul ise Robert Koleji'dir.

- Yabancı ve azınlık okulları Cumhuriyet Devri'nde Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) ile denetim altına alınmıştır.

Sosyal Devlet ve II. Abdulhamit

- Kimsesiz çocuklar ile yaşlı ve bakıma muhtaç insanları barındırmak amacıyla 1896 yılında Dârülaceze, Dârulhayr-i Ali ve Himaye-i Etfal Cemiyeti açılmış.
- Şişli Hamidiye Etfal Hastanesi, Samsun Gureba Hastanesi, Gülhane Askeri Tıp vb birçok hastane açılmış.
- Abdülaziz Dönemi'nde açılan Darüşşafaka geliştirilmiştir.

Emeklilik Sistemi (Tekaütlük Sistemi)

- Osmanlı Devleti'nde emeklilik toplumun tamamını kapsayan bir uygulama değildir.
- Tanzimat döneminde ordu ve mülkiye sınıfı emekliliklerine yeni düzenlemeler (Dul ve yetimlere bağlanacak maaşlarda düzenlemeler) getirilmiş.
- 1965'te Emeklilik Kanunu ile emekliliği düzenleyen ilk kurumlar açılmış.
- II. Abdülhamit Dönemi'nde Emekli Sandıkları kurulmuş.
- Tanzimat Dönemi'nde Kapualtı Hasılatından muhtaçlara maaş bağlanmış.
- II. Abdülhamit Dönemi'nde Muhtacın Meratibi düzenlenmesi ile muhtaçlara maaş bağlanmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde başlatılan emeklilik ve sosyal güvenlik uygulamaları Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından geliştirilerek günümüzde de devam ettirilmektedir.

Osmanlı Devleti'nde Demokratikleşme Süreci

Sened-i İttifak (1808)

- Padişah II. Mahmut ve Ayanlar arasında imzalanmıştır.

Padişah	Ayanlar
✓ Ayanlar Padişah'ın emir ve yasaklarına uyacak. Padişahın otoritesini arttırılmıştır.	✓ Vergi miktarları Ayanlarla yapılacak görüşmelerle belirlenecektir Padişah ilk kez yönetimden kendi yanında bir gücü hukuki olarak kabul etmiştir.

* Padişahın yetkileri ilk kez kısıtlanmıştır.
* Osmanlı'da ilk demokratikleşme hareketidir.
* İngiltere'deki 1215'te meydana gelen Magna Charta'ya benzetilir.

- Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa'nın çalışmalarıyla imzalanan Sened-i İttifak, onun Yeniçeri İşyanı sonucu öldürülmesi ile etkisini kaybetmiştir.

Tanzimat Fermanı (Gülhane Hattı Hümayunu 1839)

➢ Hazırlayan padişah I. Abdulmecit'tir. 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda Mustafa Reşit Paşa'nın okuduğu Hattı Hümayun (Padişah'ın Fermanı) ile ilan edilmiştir.

Fermanın İlan Edilme Nedenleri
✓ Modern devlet düzeni kurmak.
✓ Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa isyanında Batılı devletlerin desteğini almak.
✓ Avrupalı devletlerin Azınlık haklarını bahane ederek Osmanlı'ın iç işlerine karışmasını engellemek.
✓ Müslüman ve gayrimüslimleri kaynaştırmak.
✓ Azınlıkların Milliyetçilik isyanları ile Osmanlı Devleti'nden ayrılmasını engellemek.

Fermanın Önemli Maddeleri
✓ Toplumdaki tüm kişilerin can, mal ve namus güvencesi devlet tarafından sağlanacak.
✓ Vergi sistemi yeniden düzenlenecek, herkesin gelirine göre vergi alınacak.
✓ Askerlik işleri düzene sokulacak, askerlik vatan görevi sayılacak, Azınlıklar da askerlik yapacak.
✓ Osmanlı sınırlarındaki herkes kanun önünde eşit olacak.
✓ Mahkemeler herkese açık olacak, hiç kimse yargılanmadan cezalandırılmayacak.
✓ Müsadere, rüşvet ve iltimas kaldırılacak.

Fermanın Önemi
Osmanlı Devleti'nde;
✓ Padişah ilk kez kendi üzerinde bir yasa gücünün varlığını kabul etmiş.
✓ Hukuk devleti özelliği kazanılmış.
✓ Anayasal yönetim ve demokratikleşme yolunda önemli bir adım atılmış.
✓ Temel haklar kanun güvencesine alınmış.
✓ Gayrimüslimlerin ve Müslümanların sosyal, hukuki ve ekonomik olarak eşit haklara sahip olmaları amaçlanmıştır.

Islahat Fermanı (Azınlık Fermanı 1856)

➢ I. Abdülmecit tarafından ilan edilmiştir.

Fermanın İlan Edilme Nedenleri
✓ 1853-1856 Kırım Savaşı'nda İngiltere ve Fransa'nın desteğini almak.
✓ Avrupalı devletlerin Azınlık haklarını bahane ederek Osmanlı'ın iç işlerine karışmasını engellemek.
✓ Azınlıkların Milliyetçilik isyanları ile Osmanlı Devleti'nden ayrılmasını engellemek.

Fermanın Önemli Maddeleri
✓ Müslümanlar ile gayrimüslimler vergi ve adalet önünde eşit olacak.
✓ Herkes dinî tören ve ibadetlerini serbestçe yapabilecek.
✓ Kilise, Manastır, okul ve hastane gibi yerlerin tamiri ve yeniden yapımına izin verilecek.
✓ İşkence, dayak ve angarya kaldırılacak.
✓ Gayrimüslimler il meclislerine üye ve devlet memuru olabilecek, okul ve banka açabilecek.
✓ Mahkemeler herkese açık olacak, herkes kendi inancına göre mahkemelerde yemin edebilecek.
✓ Cizye vergisi kaldırılacak, gayrimüslimler askerlik yapacak veya askerlik bedelini nakit olarak ödeyebilecek.
✓ Gayrimüslimlere küçük düşürücü ifadeler kullanılmayacak.
✓ Yabancılar, vergi vermek şartıyla Osmanlı Devleti'nde mal ve mülk sahibi olabilecek.
Fermanın Önemi
✓ Müslümanlara yeni haklar verilmemiş sadece gayrimüslimlere yeni haklar verilmiş ve gayrimüslimler ayrıcalıklı hale getirilmiştir.
✓ Islahat Fermanı Paris Barış Konferansı'nda (1856) yer almış. Bu durum Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahele ettiğinin göstergesidir.
✓ Yabancı devletlerin Osmanlı'daki etkinliği artmıştır.

I. Meşrutiyet (1876)

- Padişah, Meclis ve Anayasa'nın bir arada bulunduğu yönetim şeklidir.
- Padişahın seçtiği Ayan Meclisi ve halkın seçtiği Mebusan Meclisi vardır.
- 1865 yılında kurulan Genç Osmanlıların (Yeni Osmanlılar; Şinasi, Namık Kemal, Ali Suavi, Ziya Paşa, Agâh Efendi) baskılarıyla padişah II. Abdülhamit tarafından ilan edilmiştir.

İlan Edilme Nedenleri
✓ Balkan Bunalımı'na çözüm bulmak için İstanbul (Tersane) Konferansı'nda toplanan Avrupalı devletlerin desteğini almak.
✓ Genç Osmanlılar Cemiyeti'nin çalışmaları.
Kanun-i Esasi'nin Padişaha Verdiği Yetkiler
✓ Meclis'i açma ve kapama yetkisi. → Meşrutiyetin kısa sürmesinde etkili olmuştur.
✓ Ayan Meclisi'nin üyelerini belirleme. → Demokrasiye aykırıdır.
✓ Bakanları atama ve Mebusların seçimlerini belirleme. → Demokrasiye aykırıdır.
✓ Yabancı devletlerle antlaşma imzalama. → Demokrasiye aykırıdır.
✓ Sürgün, ceza verme ve yasaları onaylama. → Hukuk üstünlüğüne aykırıdır.

Kanun-i Esasi'nin Yürürlüğe Girmesiyle
✓ İlk Osmanlı anayasası (Kanun-i Esasi) kabul edilmiştir.
✓ İlk kez Parlamenter sisteme geçilmiş ve halk yönetime katılmıştır.
✓ Ayan Meclisi'ni padişah (ömür boyu), Mebusan Meclisi'ni halk (dört yıllığına) seçmiş.
✓ Her 50 bin Osmanlı erkek yurttaşına bir vekil seçme hakkı tanınmış.
✓ Heyet-i Vükela (Hükümet veya Bakanlar Kurulu) padişaha karşı sorumlu olmuş.
✓ İşkence ve angarya yasaklanmış.
✓ Herkesin mal ve mülk edinme hakkı anayasal güvence altına alınmış.
✓ Basın, kanunlar çerçevesinde hür kabul edilmiş.
✓ Yurttaşlara şikâyet (dilekçe) hakkı tanınmış.
✓ Din ve inanç özgürlüğü, eğitim ve öğretim hakları anayasal güvence altına alınmıştır.

- II. Abdülhamit, ayrılıkçı Mebusların faaliyetleri ve 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nı (93 Harbi) bahane ederek Meclis'i feshetmiştir.
- II. Abdülhamit'in Meclis'i kapatıp anayasayı rafa kaldırması Osmanlı aydınlarının muhalefetine sebep olmuştur.
- Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmak ve muhalefete önlem almak için II. Abdülhamit otoriter ve baskıcı bir yönetim uygulamıştır. 1878-1908 arası bu döneme İstibdat Dönemi denmiştir.

II. Meşrutiyet (1908)

- İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetleri sonucunda II. Abdülhamit tarafından ikinci kez ilan edilmiştir.

İlan Edilme Nedenleri
✓ Osmanlı Devleti'nde toprak kayıplarının artması.
✓ Boğazlar ve Balkanlar konusunda Rusya'nın, Reval Görüşmeleri'nde İngiltere ile görüşmesi.
✓ Reval Görüşmeleri'nde Osmanlı yanlısı kararlar aldırmak.
✓ Kolağası Niyazi ve Enver Beyler'in Meşrutiyetin yeniden ilan edilmesi için Selanik ve Makedonya'da isyanlar çıkarması.

İttihat ve Terakki Cemiyeti
✓ Jön Türkler ve Genç Osmanlıların devamı olan bir örgüttür.
✓ Mekteb-i Tıbbiye öğrencileri tarafından İttihad-i Osmani adı ile 1889 'da kurulmuş.
✓ Cemiyet kurulurken İtalyan Karbonari teşkilatı örnek alınmış.
✓ Yayın organları Mizan ve Meşveret gazeteleridir.
✓ Makedonya'yı merkez olarak kullanmıştır.
✓ Meşrutiyeti yeniden ilan etmeyi, eşitlik, adalet, özgürlük fikirlerini gerçekleştirmeyi amaçlamışlardır.

- 24 Temmuz 1908 yılında olayların büyümemesi ve devlet otoritesinin sağlanması için II. Abdülhamit tarafından ilan edilmiştir.
- Meşrutiyetin yeniden ilan edilmesi halk üzerinde bayram sevinci yaratmıştır.
- II. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre sonra:
  - ✓ Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmiş.
  - ✓ Avusturya - Macaristan Bosna - Hersek'i topraklarını kattığını açıklamış.
  - ✓ Girit Meclisi, Yunanistan'a bağlanma kararı almış.
- Bütün bu olumsuz olaylar sonucunda meşruti rejime karşı 31 Mart Ayaklanması çıkmıştır.

Osmanlı Devleti'nde rejime karşı ilk ayaklanmadır.

31 Mart Ayaklanması

- İttihat ve Terakki Fırkası'na karşı sert bir muhalefet yapan Serbesti gazetesinin yazarı Hasan Fehmi Bey'in öldürülmesiyle başlayan olaylar öğrencilerin Bâb-ı Âli'ye yürümesiyle halk içerisinde yayılmış ve büyük bir isyana dönüşmüştür.
- 31 Mart Ayaklanması'nı Selanik'ten İstanbul'a gelen Hareket Ordusu bastırmıştır.

Komutanı Mahmut Şevket Paşa	Kurmay Başkanı Mustafa Kemal Paşa	Ordunun yenilikleri desteklediğinin göstergesidir.

- 31 Mart Ayaklanması'nın batırılmasıyla Meclis çalışmalarına başlamış.
- II. Abdülhamit tahttan indirilmiş, yerine V. Mehmet Reşat getirilmiş ve Kanun-i Esasi'de değişiklikler yapılmıştır.

Kanun-i Esasi'de Yapılan Değişiklikler
✓ Hükümet Meclis'e karşı sorumlu olmuş.
✓ Padişahın sürgün ve mutlak veto yetkisi kaldırılmış.
✓ Sansür yasağı kaldırılmış.
✓ Yasa teklifi için gerekli Padişah izni kaldırılmış.
✓ Padişahın Meclis'i açma-kapama yetkisi zorlaştırılmış.
✓ Padişahın kanunları onaylama yetkisi kaldırılmış. Siyasi parti kurma hakkı getirilerek Osmanlı Devleti'nde ilk kez Çok Partili Hayata geçilmiştir.

DESTEK SORUSU 39

Fransız İhtilali ile Avrupa'da güçlenen "millî egemenlik" kavramının Osmanlı Devleti'nde kısmen uygulanması hangi gelişme ile gerçekleşmiştir?

A) Sened-i İttifak B) Tanzimat Fermanı C) Islahat Fermanı

D) Vakkayı Vakvakiye E) Meşrutiyetin ilan edilmesi

II. Meşrutiyet'in İlanıyla Osmanlı Devleti'nde Kurulan Partiler	
✓ İttihat ve Terakki Fırkası	✓ Ahali Fırkası
✓ Mutedil Hürriyetperveran Fırkası	✓ Fedakaran-ı Milliyet Cemiyeti
✓ Hürriyet ve İtilaf Fırkası	✓ Osmanlı Demokrat Fırkası
✓ Islahat-ı Esasiye-i Osmaniye Fırkası	✓ Osmanlı Sosyalist Fırkası
✓ Osmanlı Ahrar Fırkası	✓ Millî Meşrutiyet Fırkası

Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerindeki Hukuksal Gelişmeler

- 1840 Tarihli Ceza Kanunu
- 1851 Tarihli Ceza Kanunu (Kanun-i Cedit)
- 1858 Arazi Kanunnamesi
  - ✓ Devlete ait olan Miri arazilerin, şahıs arazisi olan Mülk araziye dönüştürme yolu açılmıştır.
- Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye
  - ✓ Ahmet Cevdet Paşa hazırlamış.
  - ✓ Osmanlı Devleti'nin ve İslam dünyasının ilk Medeni Yasası'dır.
  - ✓ Şer'i Hukuk ile Batı Hukuku başarılı bir şekilde sentezlenmiştir.
- Hukuk-ı Ali Kararnamesi
- Usul-i Muhakeme-i Şeriye Nizamnamesi
- Kanunname-i Ticaret
- Usul-i Muhakeme-i Ticaret Nizamnamesi
- Osmanlı Devleti'nde 1868'de Şura-i Devlet (Danıştay) ve Divan-ı Ahkam-ı Adliye (Yargıtay) kurulmuş.
- Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876) Osmanlı Devleti'nde mahkeme türleri artmıştır. Bu mahkemeler;
  - ✓ Şeriat Mahkemeleri: İslam hukuku, Müslüman davalarına bakar.
  - ✓ Cemaat Mahkemeleri: Azınlık davalarına bakar.
  - ✓ Konsolosluk Mahkemeleri: Yabancı Tüccar davalarına bakar.
  - ✓ Nizamiye Mahkemeleri: Çağdaş ve Laik hukuk sistemini yerleştirmek için kurulmuştur.
  - ✓ Karma Ticaret Mahkemeleri: Yabancı ve Türk Tüccarlar arasındaki uzlaşmazlıkları çözmek için kurulmuştur.

Notlarım

Osmanlı Devleti'nde Darbeler

Sultan Abdülaziz'in Tahttan İndirilmesi

- 1861'de Sultan Abdülaziz Osmanlı tahtına çıkmıştır. Padişahlığı döneminde;
  - ✓ Güçlü bir donanma kurulmuş.
  - ✓ Avrupa'daki gelişmeleri takip etmek için Avrupa'ya ilk kez seyahat düzenleyen Osmanlı padişahı olmuş.
  - ✓ Eğitim alanında Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) açılmış.
  - ✓ Bütün bu iyi gelişmeler yanında Osmanlı Devleti dış borçlarını ödeyemez hale gelmiş.
- 1870'li yıllarda Sultan Abdülaziz'e karşı muhalefetini güçlendiren Genç Osmanlılar Cemiyeti faaliyetlerine başlamış.
- Mithat Paşa, Avni Paşa, Rüştü Paşa ve Şeyhülislam Hayrullah Efendi hükümette görev yapmaya başlamış, Sultan Abdülaziz'i tahttan indirme planlarını komutanlara ve hükümet üyelerine kabul ettirmişlerdir.
- 30 Mayıs 1876'da ordu yönetime el koymuş. Sultan Abdülaziz tahttan indirilmiş ve öldürülmüştür. (iki bileği kesilerek intihar süsü verilmiş) Sultan V.Murat Osmanlı tahtına çıkarılmıştır.

31 Mart Darbesi

- Meşrutiyetin ilan edilmesini isteyen İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin çalışmaları II.Abdülhamit'e meşrutiyeti 1908'de yeniden ilan ettirmiş.
- Meşruti yönetime karşı olan bir kısım üniversite öğrencisinin başlattığı isyan yayılmış. Çıkan isyanı Hareket Ordusu bastırmış. II.Abdülhamit tahttan indirilmiştir.

Bâb-ı Âli Baskını:

- Trablusgarb ve Balkan savaşlarındaki yenilgileri sonucu Osmanlı hükümeti istifa etmiş. Yerine ittihatcılarla yıldızı barışmayan Kâmil Paşa yeni hükümeti kurmuş.
- Balkan savaşlarında başarısızlık toprak kayıpları ile sonuçlanınca, olanlardan Kâmil Paşa Hükümeti sorumlu tutulmuş.
- Enver Bey önderliğinde 23 Ocak 1913'te hükümet konağı olan Bâb-ı Âli'ye bir baskın düzenlenerek hükümet istifa ettirilmiştir. Bu olaydan sonra Osmanlı yönetimine İttihat ve Terakki Fırkası tamamen egemen olmuştur.

DESTEK SORUSU 40

- Yeniçeriler Osmanlı Devleti'nde isyan edip ıslahatlara engel olurken Makedonya'dan gelen Hareket Ordusu, Osmanlı'da ilk kez rejime karşı çıkan 31 Mart İsyanı'nı bastırmıştır.

Bu cümleyi yorumlar mısın?.....

Osmanlı Devleti'nde Dağılmayı Önleme Çabaları

Islahatlar	Fikir Akımları
17, 18, 19. yüzyıllarda askerî, ekonomik, idari ve sosyal alanlarda reformlar yapılmıştır.	Siyasi düşünce olarak devleti dağılmaktan kurtarmak için bir takım fikir akımları takip edilmiştir.

Fikir Akımları

Osmanlıcılık (Müslüman = Gayrimüslim)	İslamcılık (Ümmetçilik- Panislamizm) (Müslüman)
Ortaya Çıkış Nedenleri	**Ortaya Çıkış Nedenleri**
✓ Milliyetçilik isyanlarını önlemek. ✓ Azınlıkların Osmanlı Devleti'nden ayrılmasını engellemek. ✓ Avrupalı devletlerin Osmanlının iç işlerine karışmasını engellemek.	✓ Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla başlayan Batılılaşma hareketi ve Batılı yazarların İslamiyet aleyhine çalışmaları. ✓ Osmanlıcılık fikir akımının etkisini kaybetmesi.
Amaç	**Amaç**
✓ Din, dil, ırk ayrımı yapmadan büyük bir Osmanlı Milleti oluşturmak.	✓ Tüm Müslümanları Hilafet etrafında birleştirmek.
Akımın Öncüleri	**Akımın Öncüleri**
✓ Ali Paşa, Fuat Paşa, Mithat Paşa ve Genç Osmanlılar	✓ Sadrazam Said Halim Paşa, Mehmet Akif Ersoy ve Cemalettin Afgani
Yapılanlar	**Yapılanlar**
✓ II. Mahmut, "Ben tebaamdaki dinler farkını ancak cami, havra ve kiliselerine gittikleri zaman görmek isterim" diyerek bu akımın fikri temellerini atmıştır. ✓ Tanzimat Fermanı ✓ Islahat Fermanı ✓ I. Meşrutiyet ✓ II. Meşrutiyet	✓ Sultan Abdülaziz'in son dönemlerinde Panislamizm olarak diplomatik ilişkilerde kullanılmış. ✓ Sultan II. Abdülhamit Dönemi'nde devlet politikasıdır. ✓ Balkan ve I. Dünya savaşlarında cihat çağrısı yapılmıştır.
Sonuç	**Sonuç**
✓ Milliyetçilik isyanlarının devam etmesi. ✓ Azınlıkların bağımsız olması. ✓ 1877-1878 Osmanlı - Rus Harbi. ✓ I. Dünya Savaşı'nda Arapların Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmesi sonucu Osmancılık fikir akımı başarısız olmuştur.	✓ Müslüman Azınlıkların (Arnavut, Boşnak) Osmanlı Devleti'nden ayrılması. ✓ I. Dünya Savaşı'nda cihat çağrısının etkili olmaması ve Arapların Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmesi sonucu İslamcılık fikir akımı etkisini kaybetmiştir

Batıcılık	Adem-i Merkeziyetçilik
Amaç	Amaç
Devletin kurtuluşu için Batılı medeniyetleri; sosyal, hukuki, askerî, ekonomik ve kültürel alanda örnek alarak devleti kurtarmak.	Bölgesel yönetimlerin yetkilerini arttırarak devleti kurtarmayı savunan akımdır. Federal Yönetimi kurmayı amaçlamıştır.
Akımın Öncüleri	Akımın Öncüleri
Abdullah Cevdet, Celal Nuri, Tevfik Fikret	Prens Sebahattin ve Ahrar Fırkası
Sonuç	Sonuç
Osmanlı Devleti'nde 18 ve 19. yüzyıllarda ıslahatlar yapılmış, başarı sağlanamamıştır.	Yayılmadan etkisini kaybeden bir fikir akımıdır.

Türkçülük
Ortaya Çıkış Nedenleri
✓ Avrupalı devletlerin Tanzimat ve Islahat Fermanları ve Meşrutiyetin ilanına rağmen Osmanlı'yı parçalamaya yönelik faaliyetlerin devam etmesi. ✓ Osmanlıcılık ve İslamcılık fikir akımlarının başarısız olması.
Amaç
✓ Ülke içinde yaşayan Türkleri tek bir ideal etrafında toplayarak yönetime destek vermelerini sağlamak. ✓ İttihat ve Terakki Cemiyeti, Türkçülük akımını Turancılık (Pantürkizm) idealine dönüştürerek tüm dünya Türklerini birleştirmeyi amaçlamıştır.
Akımın Öncüleri
✓ Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları eseri ile "Türk Milleti Olgusu"nu güçlendirmeye çalışmış. ✓ Yusuf Akçura, Üç Tarzı Siyaset eseri ile Türkçülüğün, Osmanlıcılık ve İslamcılıktan üstün yanlarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. ✓ İttihat ve Terakki Cemiyeti (Enver Paşa, Talat Paşa, Cemal Paşa)
Sonuç
✓ I. Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nin kaybedilmesi ile Turancılık fikir akımı başarısız olmuştur. ✓ Balkan Savaşlarından sonra azınlık durumuna düşen Türkler Anadolu'ya göç etmiş ve Türkçülük akımı Anadolu'da yayılmıştır. ✓ Mustafa Kemal ve Türk Milleti, Türkçülük akımı ile Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur.

XVIII. ÜNİTE: SERMAYE VE EMEK

El Emeğinden Makineleşmeye

- Avrupa;
  - ✓ XVIII. yüzyılda Sanayi Devrimi'ni gerçekleştirerek ekonomik feodal yapıdan kurtulmuş.
  - ✓ El emeğinden makineleşmeye geçiş yaşamış.
  - ✓ Seri üretimi arttırmış ve böylece tüketici, büyük sermaye ile kurulmuş fabrikaları ortaya çıkarmıştır.
- Sanayi Devrimi'yle birlikte 1716'da icat edilen el çıkrığının (ipek bükmek için kullanılan alet) yerini enerjiyle çalışan makineler almış ve odun yakıtının yerini kömürün almasıyla endüstriyel üretim başlamıştır.
- Sanayi Devrimi'yle birlikte işçi sınıfı ortaya çıkmış ve üretimdeki organizasyon işçi-patron çatışmasını beraberinde getirmiştir.

> Makineli sanayi ile zanaat üretimi arasında bir köprü görevi görerek fabrika sistemine geçiş için gerekli üretim organizasyonları, Manifaktür sistemlerdir.

- Tarımda makineleşme Sanayi Devrimi'yle başlamış, kendine yeten küçük üretim yerlerini büyük üretim çiftlikleri almıştır.
- Tarım alanında; XVII. yüzyılda İngiltere Norfolk Eyaleti'nde dörtlü ekim sistemi, XVIII. yüzyılda tohum ekme makinesinin icadı, benzinle çalışan traktörün icadı, ürün toplama makineleri ve hasat makineleri geliştirilmiştir.
- Sanayi Devrimi el emeğine dayanan üretim yerine, sermaye ve makinelerin yer aldığı yeni bir ekonomik yaşama geçmeyi sağlamıştır. Avrupa sanayisi sayesinde mal ve ürünlerde üretim miktarını arttırırken Osmanlı ekonomisi çökmüştür.

Osmanlı Devleti'nde Sanayileşme Çabaları

- XVIII. yüzyılda Osmanlı 'da bir takım sanayi hamleleri yapılmış olsa da ancak XIX. yüzyılda fabrikalar faaliyete geçmiştir. Tanzimat Dönemi'nden sonra; İstanbul ve çevresinde çuha, basma, demir döküm ve dokuma fabrikaları ile feshane, tophane ve tersane açılmıştır.
- Sanayileşme amacıyla kurulan fabrikalarda gerekli başarı elde edilememiştir.
- Osmanlı Devleti sanayileşme alanında başarılı olmak için; Sanayi mektepleri açılmış, sanayi personeli yetiştirmek için 1860 yılında Islah-ı Sanayi Komisyonu kurulmuş. Bu komisyon sergiler açmak, şirketleşme faaliyetlerini yaygınlaştırmak ve gümrük vergisini arttırmak için faaliyet göstermiştir.) açılmış ve esnaf şirketleri kurulmuş.

> Şirket-i Hayriye, Osmanlı topraklarında Türklerin kurduğu gerçek manada ilk anonim şirketidir.

Osmanlı Devleti'nde Sanayi Devrimi'nin Başarısız Olmasının Nedenleri

- Uzun süren savaşlar, sürekli yaşanan isyanlar, yerel güçlerin (yeniçeriler, ulema) tepkileri ve sanayi hamlesini baltalaması.
- Sanayi teşvik yasalarının başarısız olması. Bu başarısızlık 1838 Balta Limanı Ticaret Antlaşması'yla daha da perçinlenmiştir.

Balta Limanı Ticaret Antlaşması (1838) ve Sonuçları

Osmanlı Devleti ⟷ İngiltere

- Osmanlı Devleti, Mehmet Ali Paşa İsyanı'nda İngiltere'nin desteğini almak amacıyla bu antlaşmayı imzalamıştır. Antlaşmayla Osmanlı Devleti'nin gümrükler üzerindeki tekeline son verilmiş, yarı sömürge düzenini başlatmış ve dışarıdan borçlanma süreci başlamıştır.

Osmanlı Devleti'nde Dış Borçlar

- Sultan Abdülmecit Dönemi'nde Kırım Savaşı'ndan sonra 1854'te İngiltere'den ilk kez dış borç alınmış.
- Sultan Abdülaziz Dönemi'nde de dış borç alınmış ve büyük bir donanma kurulmuş, Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Çırağan sarayları yapılmıştır.
- Dış devletlerden alınan borçlar amacı dışında kullanılmış ve Osmanlı Devleti nihayetinde 1875 yılında Sultan Abdülhamit Dönemi'nde mali iflasını açıklamıştır.
- 1881 yılında Osmanlı'ya borç veren devletler alacaklarını temin etmek için Duyun-u Umumiye yani Genel Borçlar İdaresi'ni kurmuşlardır.
- Duyun-u Umumiye idaresi Lozan Konferansı'nda borçların yapılandırılması ile kaldırılmış. TBMM Osmanlı'dan kalan borcun yalnızca Misak-ı Millî payına düşen kısmını ödemeyi taahhüt etmiş. Kalan borç son dönemde Osmanlı'dan ayrılan devletlere dağıtılmış. Son taksit Demokrat Parti Dönemi'nde 1954'te ödenmiştir.

Millî İktisat Politikası

- ✓ İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidara gelmesiyle uygulanmış.
- ✓ Yerli Burjuvazinin sanayi yatırımı yapmaları için Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmış.
- ✓ 1915'te "millî iktisada doğru anlayışta" İktisadiyat Mecmuası yayınlanmıştır.

DESTEK SORUSU 41

Abdullah Cevdet Paşa tarafından hazırlanan Osmanlı Medeni Hukuku'yum? Benim adımı yazar mısın? .....

XIX. ÜNİTE: XIX. VE XX. YÜZYILDA DEĞİŞEN GÜNDELİK HAYAT

Ulus Devlete Giden Süreçte Nüfus

- Ulus devlet; Sınırları belirli bir toprak parçası üzerinde yönetimi altındaki halkı; ortak dil, kültür ve değerler etrafında birleştirmeyi amaçlayan ulus üzerinde tesis edilmiş yönetim biçimidir.
- İmparatorluktan ulus devlete geçişte Westphalia Barışı Fransız Devrimi'ne giden yolu açmıştır. Fransız Devrimi'yle yayılan eşitlik, özgürlük, hür düşünce gibi kavramlarla monarşilerin baskıcı uygulamalarına engel olunmaya çalışılmış ve aydınların öncülüğünde demokratik ve anayasal bir süreç başlamıştır.
- Fransız Devrimi'yle ortaya çıkan Milliyetçilik akımları XIX. yüzyıldan itibaren ulus devletleri yaygınlaştırmış ve XX. yüzyıla girildiğinde ulus devlet anlayışı küresel ölçekte yayılmıştır.
- İmparatorlukların ulus devlete geçişleri beraberinde demografik hareketliliği de getirmiştir.
- Milliyetçilik akımının etkisiyle Osmanlı Devleti'nde etkilenen Azınlıklar Avrupalı devletlerin kışkırtmaları ile isyan etmiş, 1829 Edirne Antlaşması ile Yunanistan, 1878 Berlin Antlaşması ile Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlıklarını kazanmış ve ardından Bulgaristan ve Romanya Osmanlı'dan ayrılmıştır.
- Balkanlardan Osmanlı Devleti sınırlarına yoğun Türk göçleri yaşanmıştır. Yaşanan kitlesel göç hareketi "Türk Azınlığı Meselesi'ni" ortaya çıkarmıştır.
- II. Abdülhamit; ülkedeki iş gücü ihtiyacını gidermek, Türk varlığını arttırmak ve İslamcılık politikasını güçlendirmek için Anadolu'ya yapılan göç hareketlerini desteklemiştir.

Modern Hayattaki Sosyal Değişim

- Sanayi Devrimi sonrası XIX. yüzyılda Avrupa'da ekonomik merkezler durumuna gelen kentler büyük metropollere dönüşmüştür. Kentler modern toplum yapısına uygun olarak yeniden tasarlanmış. Kentlerde hastane, adliye, üniversite gibi binalar ile bulvar ve caddeler yapılmaya başlanmıştır.
- Sanayi Devrimi dünyada pek çok yeni gelişmeyle birlikte tüketim ekonomisini de ortaya çıkartan önemli bir aşamadır. Avrupa ürünleri piyasada fazlaca bulunmaya başlamış ve insanların talepleri de farklılaşmıştır.
- Osmanlı'da Lâle Devri'nden itibaren Avrupa ile diplomatik, ticari, kültürel alanlarda artan ilişkilerle birlikte Avrupa kökenli pek çok eşya da kullanılmaya başlanmıştır.

- Modernleşme adına yapılan girişimler, Osmanlı Devleti'nin tüketim alışkanlıklarında da farklılıklar meydana getirmiştir.
- İstanbul'da XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren "Frenk modası" başlamış; Batı tarzı tüketim kültürü İstanbul'a XVIII. yüzyılda girmeye başlamış ve XIX. yüzyılda toplumun pek çok kesimi tarafından benimsenmiştir.
- XIX. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti; askerî ve teknik alanlara ek olarak idari ve hukuki çalışmalardan moda, âdetler ve davranış biçimlerine kadar Avrupa'nın kültür unsurların da etkilenmeye başlamıştır.
- II. Mahmut Dönemi'nde kültürden ekonomiye, eğitimden idareye, ulaşımdan haberleşmeye kadar Avrupa'nın pek çok alanda örnek alınmış, devlet topluma Avrupai bir görünüm vermeye çalışmış, bunda da belli ölçüde başarılı olmuştur.
- XIX. yüzyılda Osmanlı şehirleri camiler, medreseler, büyük meydanlar, mahalleler, kiliseler, bedestenler ve çarşılar ve kışlalar vb. birimlerden oluşmaktadır. Kent yaşamının gelişmesiyle alt yapı, su, tramvay gibi hizmetler oluşmaya başlamıştır.

Kamuoyu

- Halkın benimsemiş olduğu, halkı tamamen ilgilendiren ortak görüşe kamuoyu denir. XVIII. yüzyıl sonrası kamuoyu kavramı ortaya çıkmıştır.
- XIX. yüzyılda yaşanan demokratik gelişmeler, kamuoyunun etkinliğini ve önemini arttırmıştır. Basın (gazete, dergi vb.), kamuoyu oluşturmada etkili olmuş ve devletler tarafından etkin kullanılmıştır.
- Osmanlı'da kamuoyu kavramı Tanzimat Dönemi'nde önem kazanmıştır. Hürriyet, demokrasi ve meşrutiyet fikirleri ilk kez bu dönemde kamuoyuna sunulmuştur.

Osmanlı Devleti'nde Yayımlanan Gazete ve Dergiler

- ✓ Takvim-i Vekayi (1831), II. Mahmut Dönemi'nde yayımlanan İlk Türkçe ve ilk resmî gazetedir.
- ✓ Ceride-i Havadis (1840), I. Abdülmecit Dönemi'nde yayımlanan gazetedir.
- ✓ Tercuman-ı Ahval (1860), Türklere ait ilk özel gazetedir.
- ✓ Vekayı Tıbbiye (1849), Türkler ait ilk dergidir.
- ✓ Mecmuayı Fünun (1862), Türklere ait ilk bilim dergisidir.
- ✓ Diyojen (1870), Türklere ait ilk mizah dergisidir.

Notlarım